

DIE KOMMISSIE HERVAT 14 JUNIE 1990.

MNR. McNALLY: Die volgende getuie is Hermanus Barend du Plessis.

Sy verklaring is voor die getuie en hopelik voor u. Dit sal BEWYSSTUK B152 wees.

HERMANUS BAREND DU PLESSIS v.o.e.

ONDERVRAGING DEU MNR. McNALLY: Kolonel, het u die beëdigde verklaring op 11 Junie 1990 afgelê wat nou voor u in die getuiebank is? -- Dit is korrek.

Bevestig u die korrektheid daarvan? -- Ek bevestig dit. (10)

Sal u dit asseblief aan die kommissaris voorlees vanaf paragraaf 1. -- (Die getuie lees die inhoud van BEWYSSTUK B152 uit.)

Kolonel, my geleerde vriend, mnr. Cilliers, het gevra of daar enige mediese verslae is in ons lêers ten opsigte van besoeke deur die distriksgeneesheer aan hierdie Kondile. Bestaan daar enige sodanige verslae? -- Ek het gesoek vir enige mediese verslae. Ek het niks gekry nie. Ek kan net noem dat in 'n verslag, ek kan nie onthou of dit 'n antwoord is op 'n vraag wat gevra is nie, het ek gerapporteer dat hy nie deur 'n distriksgeneesheer of enige mediese praktisyn gesien is nie of was nie omdat dit nie nodig was nie. (20)

U praat van 'n vraag wat gestel is, is dit 'n vraag wat in die parlement gestel was oor besoeke aan Kondile? -- Dit is moontlik. Ek kan nie presies nou onthou nie. Dit is moontlik.

Dit kan ook 'n vraag van hoofkantoor net gewees het.

Is dit so dat hy wel van tyd tot tyd deur die inspekteur van aangehoudenenes besoek was? -- Dit is korrek ek onthou, en ek wil my nou ook weer beroep op 'n memorandum wat opgestel is, ek is nie seker daarvan nou nie, maar ek verbeel my dat ek verwys het in die memorandum na mnr. Van Zyl wat hom besoek (30)

het/..

het. Ek kry egter ook op hierdie stadium geen rekord daarvan nie.

Sover u kan onthou het Kondile enige klagtes gehad terwyl hy òf in die Vrystaat òf elders aangehou was? -- Beslis nie.

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. SKWEYIYA: Luitenant-kolonel, is u bereid as ek my vrae in Engels stel u mag in Afrikaans of Engels beantwoord? -- Ek het geen beswaar nie.

Am I correct in saying that there are certain procedures which should be followed when one is detained in terms of the security laws? -- Dit is korrek.

(10)

And am I correct in particular in saying that it is provided for in the security laws that a detainee should be seen at least once a fortnight by a magistrate? -- Dit is korrek.

And that he should also be seen by a district surgeon at least once a fortnight? -- Dit is korrek. Ek wil miskien net hier iets noem en dit is dat ons praat, as ek reg kan onthou, hier van artikel 6-aanhouding en daar is 'n verskil tussen artikel 6-aanhouding en artikel 29-aanhouding. Ek kan nou op hierdie stadium nie vir u uitwys wat die verskil is nie, maar daar het meer opdragte en ander opdragte uitgekóm met artikel 29-aanhouding.

(20)

Now, isn't the position that before the Internal Security Act of 1982 that there were in fact directions which were not gazetted then but there were internal directions which were given to the police as to how to deal with detainees? -- Dit is korrek.

And what in fact has happened after the passing of the 1982 act is that there was mere formalisation of, you know, the procedures which were adopted before then, namely that

they were/..

they were put in a gazette and so on? -- Nee, hy is ontsettend gewysig en verander.

(30)

Yes, but basically in terms of treatment and what should happen to detainees they remained the same, isn't that the position? -- Ek kan nie nou daarop - as ek die twee kry dan kan ek dit vergelyk.

Anyway, don't you have a copy of the internal instructions? -- Ek het dit nie hier by my nie.

At that time, in other words when it was still the old act, the Terrorism Act of 1976. -- Ek het nie.

Have you ever seen those? -- Ek het hulle beslis gesien, maar ek meen dit is 'n hele rukkie terug. Ek kan nie meer onthou presies wat hulle sê nie. (10)

But do you agree with me that in substance in terms of treatment of the detainees they are the same as those which obtain now? -- Ek bespiegel nou.

Now, the law required under the old act that a detainee should be seen by magistrate at least once a fortnight, under the old act. -- Dit is korrek.

Now, was he or was he not seen by a magistrate? -- Ek het geen rekord dat hy deur 'n landdros gesien is nie. Ek dink daar is wel rekord dat die landdros hom besoek het, maar dat hy nie in die selle was nie. (20)

Where are these records? -- By die Kommissie sover ek weet, in sy lêer.

Now, isn't the position also that if a magistrate does not find a detainee he should nevertheless give a report to the authorities and say that he did visit and he must state also that he did not find him because of these reasons? -- Dit is korrek.

Now, the/..

Now, the reports you are referring to which you say are available, do they say that? -- Sover ek kan onthou, ja.

Now, Kondile was detained in PE for at least about a month. Roughly. Am I correct? -- Nie in Port Elizabeth self nie, maar vir ongeveer 'n maand, ja.

Well, in the Eastern Cape. -- Dit is korrek.

Humansdorp and Jeffreys Bay, it is the same police, for about a month, is that so? -- Dit is korrek.

During that time on how many occasions was he seen, by a magistrate? -- Nee, ek kan nie uit die vuis uit onthou nie.

All right, let us leave that. Let us now go to the question of a district surgeon. Was he ever seen by a district surgeon at any time during his detention? -- Volgens my kennis nie. (10)

Why not? -- Nee, ek kan nie nou onthou hoekom nie. Ek sê dat in 'n verslag wat ek my geheue mee verfris het, ek dink dit is dieselfde persoon. Dit word gesê dat hy nie deur 'n distriksgeneesheer gesien is nie omdat dit nie nodig was nie. Dit is al wat ek kan sê op hierdie stadium.

But, Mr Du Plessis, you know as much as I do that it is not a question of whether there is a need or not, as a matter of cause a district surgeon, before the new act and under the old act, did in fact see detainees within every two weeks or shorter periods, isn't that the position? -- Nee, ek het gesê reeds vir die Kommissie (20) ek is nie seker wat die opdragte daardie tyd gesê het nie. Ek sal graag na die opdragte wil kyk op een of ander stadium.

No, but the position - I am not talking about - forget about instructions now. Isn't the true position that in fact they were seen by the district surgeon. Whether a fellow was

ill or not/..

K98.9

- 2766 -

DU PLESSIS

ill or not he was in fact seen by a district surgeon. -- Ek kan nie uit die vuis uit nou 'n voorbeeld onthou nie. (30)

Okay, let us .. (intervenies)

CHAIRMAN: Could I just say, I do not know whether it assists or does not assist, but not one of the files that I saw, except the one which we have - we have copies of Moabi, is there any indication that the detainees were visited by district surgeons.

There are only indications that they were visited by magistrates, every ... (intervenes)

MR SKWEYIYA: Every two weeks.

CHAIRMAN: So often. I have not checked how often, but there were indications that they were visited, but I did not see any visits by district surgeons, from the files, that is what I know. Not this file. I did not see this file. I am speaking about other files. (10)

MR SKWEYIYA: Mr Du Plessis, am I correct that Steve Biko died while detained in the Port Elizabeth area and is supposed to have sustained injuries in that area in 1977? -- Dit is korrek.

And am I correct in saying that after his death it is then that there were instructions, directions which were internal, which stipulated which security police had to adhere to in treatment of detainees, am I correct? -- Ek kan nie sê of dit korrek is nie. Ek het reeds gesê dat ek kan nie ont-hou nie. Ek kan wel artikel 29 vir u uitspel, maar ek kan nie meer artikel 6 se opdragte en instruksies onthou nie. (20)

Let me ask the question this way, after the death of Steve Biko is it true or not that in fact the minister did work out or provide some directions which were set out in writing which were sent to the various police stations

regarding/..

K98.10

- 2767 -

DU PLESSIS

regarding the treatment of detainees? Do you know about that? -- Dit is moontlik as u dit so stel, maar ek kan hom nie ont-hou nie, ek kan hom nie plaas nie. (30)

Let me ask you the question this way, before 1982 were there any directions, which you are aware of, which was giving directions and regulations and so on, in terms of which detainees were to be treated? Are you aware of any? -- Ek kan nie - nee, ek kan nie my nou - ek sê dit weer ek kan dit nie plaas nie. As ek dit kan plaas kan ek dit onthou, maar ek kan dit nie plaas nie, dat daar was nie. Ek kan wel artikel 29 s'n plaas, maar ek kan nie daardie plaas nie.

Okay, let us leave the question of the magistrate and the district surgeon, the old act did not provide for inspector of detainees, is that correct? -- Ek kan nie onthou nie. Ek sê u weer. (10)

No, I am telling you, that is the position, it did not provide for an inspector of detainees. -- As u so sê dan is dit seker so.

But we know that in fact Kondile was seen by an inspector of detainees, is that correct? He was seen by an inspector of detainees. -- Sover ek kan onthou 'n mnr. Van Zyl het hom gesien.

Yes, he was seen and the point I am making is this, at that time there was no provision, you know, by gazette, that detainees should be seen by an inspector of detainees. Am I correct? -- Ek kan nie - u sê so. Ek het u reeds gesê ek kan u nie antwoord op daardie vraag nie. (20)

Now, he was in fact seen by an inspector of detainees that we know, correct? -- Dit is korrek.

Now, when an inspector of detainees has seen a detainee  
he prepares/..

K98.12

- 2768 -

DU PLESSIS

he prepares a report, am I correct? -- Dit is korrek.

And that report is made available to the Minister of Justice and it is made available also to the divisional commander of the particular division, am I correct? -- Dit is huidiglik die (30)

posisie. Ek kan nie meer onthou hoe dit gewerk het voor 1982 nie.

After the new act, what is the position? -- Dit is so dat hy word - daar is 'n hoop plekke waar hy hom rapporteer en onder andere kom 'n afskrif na die Afkom toe, wel nou die streekskommissaris.

Now, the inspector of detainees must have prepared a report regarding Kondile? -- Must have been?

Must have prepared a report regarding Kondile, his visit to Kondile. -- Ek glo so.

Now, where is that report? -- Ek het reeds gesê dat ek weet (10) nie waar hy is nie. Ons kan probeer om by die Departement van Justisie vas te stel of hy beskikbaar is by hulle.

Mr Du Plessis, are you aware that as early as '82 the father of Kondile wrote letters to the police? -- Dit is korrek.

And enquired who have seen Kondile and the officials who have seen him, you are aware of that? -- Dit is korrek, ja.

VOORSITTER: Kan u net vir my sê hoekom sê u by die Departement Justisie? -- Omdat die inspekteur van aangehoudenes volgens my mening deur die Departement van Justisie aangestel word.

MR SKWEYIYA: And just before I forget this one, am I correct in (20) saying that the whole purpose of having a detainee being seen by a magistrate, a district surgeon or an inspector of detainees is to see that his well-being is catered for, he is protected/..

K98.12

- 2769 -

DU PLESSIS

protected from any maltreatment as it were because no one can have access to him, am I correct? -- Dit is korrek.

That is why it is important that he goes and sees detainees and makes a report each time he sees detainees, am I correct? -- (30) Dit is korrek.

And in fact am I correct that Mtimkulu who has been referred

to in this Commission, was detained more or less at the same time as Kondile, from about May to July 1981? -- Dit is korrek.

And the inspector of detainees who saw Kondile would have been the same one who saw Mtimkulu? -- Dit is korrek.

In fact if one has a look - Mr Commissioner we do not yet have the affidavit of Brigadier Nic van Rensburg, but it will be clear when one has a look at the documents which have been attached by Brigadier Van Rensburg insofar as Mtimkulu is concerned, there are detailed notes as to when the inspector met him, is that correct? The inspector of detainees met him. I am talking about Mtimkulu now. -- U sê daar is notas? (10)

Yes, there are. -- Nee wel, dan is dit so.

And even the responses which he gave "I am well, I am not complaining" and so on, you accept that is so? -- Ek aanvaar dit.

Now, where is this report of the inspector of detainees? -- Ten opsigte van?

Where is it, he was - I am talking about Kondile now. Where is that report because he was seen by an inspector of detainees. -- Ek het reeds gesê ek weet nie.

Did you look for it? (Tussenbei)

MNR. McNALLY: Kan ek miskien behulpsaam wees hierso, mnr. die Voorsitter. As I mentioned to Mr Skweyiya before we started this/.. (20)

K98.16

- 2770 -

DU PLESSIS

this morning the officials of the Commission are trying to ascertain the whereabouts of this report from the inspector of detainees. We have ascertained that Mr Van Zyl, who was the official concerned at the time has long since retired and Mr Visser (?) has also retired and there is a new inspector of detainees for that area and we have made contact with him and we have asked him to search his records and we are hoping that that report will (30)



come to light during the course of the day. As soon as it comes to light we will make it available to my learned friend.

MR SKWEYIYA: Thank you. Let us leave the question of visits by these officials now. Am I correct that in the Port Elizabeth area, in the Eastern Cape area you have an occurrence book which deals with detainees only when they are detained? -- Artikel 29 wel. Dit is een opdrag wat ingekom het met die instelling van artikel 29.

And before the new act also there were occurrence books, am I correct, at police stations? -- Elke polisiestasie het een, ja. (10)

And am I correct in saying that each time a person was taken out of the cell there would be an entry made, there should be an entry made in the occurrence book that he has been taken out of the cell and there should be an indication also by whom he has been taken out of the cell and there should also be an indication as to what his condition is when he is handed over to the police for interrogation, am I correct? -- Dit is korrek.

Under the old and new that is the same. -- Dit is korrek.

Now, is it correct also that after he has been taken out, interrogated and he has been taken back, there is also an entry/.. (20)

K98.18

- 2771 -

DU PLESSIS

entry again that he is brought in at this time or after so many days and he is in good condition or if he has any injury it is noted that he has this injury, am I correct? -- Dit is korrek.

And am I correct also in saying that in respect of each police station there would be a cell register? -- Dit is korrek.

Indicating when a person was placed in a particular cell and when he was taken out. -- Dit is korrek. (30)

Now firstly dealing with the occurrence book, have you tried to trace the occurrence book relating to Kondile? -- Ek het nie

probeer om hom te kry nie.

Well, isn't it important? I mean in view of the allegations which have been made. Are those available, the occurrence books? -- Wel, ons kan vasstel by die polisiestasie of dit beskikbaar is.

Again, Mr Chairman, these are some of the documents one asked for some time back and there was no response as such.

CHAIRMAN: I am unaware of the request. Well, what do you want now? Do you want the occurrence book of what? At which police stations?

MR SKWEYIYA: At Humansdorp as well as at Jeffreys Bay for the period starting from 10 July to 24 July at Humansdorp and for the period starting at 24 July to 10 August at Jeffreys Bay. (10)

CHAIRMAN: Well, you actually want it beyond 10 August because - yes, all right. We can see if we can find such a thing. That is the occurrence book.

MR SKWEYIYA: Yes, and the cell register as well. Now, am I correct also in saying that when a person is detained and you start interrogating him, you have what is referred to as an

investigation/..

(20)

K98.19

- 2772 -

DU PLESSIS

investigation diary. I am talking of the security police now.

An investigation diary which you have, am I correct? -- Wanneer ek hom ondervra?

Any policeman, any security policeman. -- Nee, daar is nie.

Where you state he is being taken by so iand so now, interrogated from this time to that time. -- Dit is nie deur die veiligheidstak nie. Dit is by die polisie wat hom aanhou, is daar 'n lêer, word 'n lêer gehou met al sy besonderhede in en dan word ook dan 'n ondersoekdagboek behou binne-in daardie lêer wat die polisieman wat die wagdiens doen alles omtrent daardie (30)

persoon in daardie ondersoekdagboek skryf. Ek wil weer sê dit is sover my kennis strek net artikel 29 of vanaf die nuwe wetgewing.

I was under the impression that the policemen who are actually interrogating the detainee keep what is referred to as an investigation diary which - you know, when the person comes to them at a particular time they say receiving the detainee at this time and they state who is present and they state the length of time when he is interrogated and when the interrogation stops. -- Nee, hy boek hom uit, in die voorvalleboek boek hy hom uit, die spesiale register word hy uitgeboek waar daar geteken word deur twee persone wat hom uitneem en die polisieman wat op diens is by die selle, maak dan die nodige inskrywing. (10)

No, I am not talking about that, I am not talking about what was entered, you know the entrance in the occurrence book. I am talking about an investigation diary. -- Ja, maar ek sê mos daardie persoon maak in daardie spesifieke lêer ook dan 'n inskrywing.

CHAIRMAN/..

K98.20

- 2773 -

DU PLESSIS

CHAIRMAN: Could I just once again say in the security files I have seen I did not find the standard investigation diary as we have for instance in other instances, where they give you day by day, hour by hour what was done. (20)

MR SKWEYIYA: You would not find it unless you know about it.

CHAIRMAN: No, not in the files that we asked, that we got hold of. I am not talking about this particular person, but the files I referred to earlier this morning which I have read. There was no investigation diary as such in those files.

MR SKWEYIYA: Let me just pursue this question again, Mr Du Plessis. Are you saying that the people who interrogated a detainee at that time and now do not keep an investigation diary, apart from the occurrence book? I am not talking about the (30)

occurrence book. -- En ook behalwe die lêer wat by die selle gehou word.

Ja, besides that. -- Nee.

You know, in respect of Mtimkulu again if one has a look at the memorandum which is attached, which is by, I think it is Brigadier Erasmus, it is attached to his affidavit it states you know there is day by day of when the man was questioned, by whom he was questioned. Why is there a difference? -- Ek sien geen verskil nie. Dit is uit die voorvalle-boek gehaal.

Where is this in respect of Kondile?

(10)

CHAIRMAN: I think what the witness says that information was taken from the occurrence book which is in that affidavit. That was his answer. I do not say his answer is correct, I say that is his answer.

MR SKWEYIYA: Just to conclude this, you know to sort of wind

up on this/..

K98.21

- 2774 -

DU PLESSIS

up on this question, are you say that the security police interrogating a person, did not keep an investigation diary? -- Nee, hulle hou nie. Kom ek stel dit so, ek het nog nooit een gehou nie en ek was baie lank in Oos-Kaap en ek het nog nooit een in my lewe, en ook nie die persone wat saam met my gewerk het, het een gehou nie. Dit kan by ander plekke gedoen word, maar ons het dit nooit gehou nie.

(20)

I must say that my experience is different. In fact, just to take the point up, you know, some investigation diaries even say what type of food a person is given and what time he is given food and they even state when he is allowed to rest when being interrogated. -- Ek wil weer sê dit is die lêer wat gehou word by die selle en dit word nie deur die veiligheids-tak opgeskryf nie, dit word deur die uniformpersoneel wat in beheer is van daardie

(30)

mense opgeskryf.

VOORSITTER: Met ander woorde wat u sê by die besondere polisiestadies is of was daar lêers gewees waar sulke informasie sal voorkom, maar daardie informasie word nie deur u opgeskryf nie? -- Dit word nie deur ons opgeskryf nie. Ek kan net noem dit word ook geskryf watter etes hulle kry en watter medikasie hulle kry.

So, daar is iewerste, moet die uniformtak so 'n lêer aanhou? -- Dit is korrek, maar ek wil weer net dit noem dit is van artikel 29-aanhoudings. Dit is sover ek kan onthou.

MR SKWEYIYA: Now, Mr Du Plessis I can tell you that .. (intervenies) (10)

VOORSITTER: Maar kan ons - so u sê u kan nie onthou of daar so iets is ten aansien van artikel 6-aangehoudenenes nie? -- Nee, ek kan dit nie onthou nie, maar artikel 29 beslis.

So, as ons wil kyk of daar so iets is, moet ons by die  
besondere/..

K98.23

- 2775 -

DU PLESSIS

besondere polisiestadies gaan. -- Dit is korrek.

So, elke polisiestadie apart - of is dit een lêer wat swerf tussen die polisiestadies? -- Dit is 'n lêer wat - as hy oorgeplaas word na 'n ander polisiestadie gaan dit saam. Ek kan net miskien ter verduideliking sê daar is ook 'n mediese lêer, dié gaan ook saam. Oral waar hy gaan gaan die lêer saam met hom. (20)

Nou maar goed, nou is die persoon - waar sal die lêer nou eindig, in 'n geval van Kondile? -- Nee, as hy artikel 29 was ... (tussenbei)

Nee, maar kom ons aanvaar nou daar was so 'n lêer, waar moes hy geëindig het? -- Dan aanvaar ek sal hy by die veiligheidstak op die einde geëindig het. Nadat hy vrygelaat is, sal die lêer gebind word saam met sy betrokke aanhoudingslêer by die veiligheidstakkantoor. In Kondile se geval Port Elizabeth. (30)

So, met ander woorde by die veiligheidstakkantoor by Port

Elizabeth sal so 'n lêer wees. -- Dit is korrek.

MR SKWEYIYA: Now, can I ask whether there is a difference in terms of how security police in different parts of the country go about - I am talking about the procedure now, asking questions, in terms of the documents they keep and what they should do or is the practice uniform? -- Wel, dit is baie moeilik om dit te sê. Ek het nou nog nie ander mense s'n gesien nie. Ek weet dat ons werk op die huidige oomblik aan 'n dokument of 'n lêer wat eenvormigheid kan bewerkstellig, maar ek dink die basiese beginsels of in wese sal alles daar wees. Een sal miskien net op 'n ander manier gebind word of opgeskryf word, maar in wese is dit dieselfde. (10)

Well, let me just - I would like to hear your comment on this again/..

K98.23

- 2776 -

DU PLESSI

this again. You know as I understood it, the investigation diary I am referring to would be kept by the people actually questioning the person so that when they hand over to the next lot of persons who come on duty to continue interrogation, they know how far the interrogation has gone, they know how far he has gone, what has happened to him. -- Nee, ek stem nie saam nie. (20)

There is no such thing insofar as you are concerned? -- Nie sover ek weet nie.

Mr Chairman, for your information I have a set of, you know the procedure to be adopted, which was gazetted under the new act, but unfortunately the internal directions - I have a copy of those as well at my chambers. I forgot it at my chambers, but I shall make those available to you.

CHAIRMAN: I can get it in due course, thank you.

MR SKWEYIYA: Am I correct in saying that it is procedure that when any person is arrested and he has some articles on him there should be a record kept of those articles, the clothing or any (30)

valuables and then at the end of the day when he is being released again, you now the list is compiled, when he is released again he is supposed to sign or something like that? -- Dit is korrek.

Now, in respect of Kondile now, is there such a list? -- Ek weet nie.

Insofar as you are concerned there ought to have been - there ought to have been such a list? -- As hy gehad het, ja.

Well, let us take the car for instance in which he was travelling, wouldn't there have been an entry in some book somewhere saying that this car has been obtained from so and so on this date and again an entry when it is released to him? -- Die/.

K98.27

- 2777 -

DU PLESSIS

-- Die voertuig was nie by 'n polisiestasie ingeboek nie.

Well, was there any entrance made in any book about the fact that there was this car? -- Daar was nie.

Are you saying this is a fact? -- As 'n feit, ja.

Well, are you saying this also in respect of Hilton in Bloemfontein, Hilton police station where he was detained first? -- Wel, ek weet nie dat hy ingeskryf was nie. My opdrag was of versoek was dat hy nie ingeskryf moet word nie.

Why? -- Om verskeie redes. Die eerste instansie was dat die man het van die begin af sy samewerking gegee en ons wou die voertuig nie by 'n polisiestasie hê nie omdat inligting kon uitgelek het dat hy in aanhouding is en dit is hoekom ons die kar op 'n veilige plek bewaar het.

Where was this car kept? -- Hy is by 'n veilige huis naby Bloemfontein of by Bloemfontein gehou en met die toestemming van die voorsitter wil ek dit nie graag openbaar nie.

And who kept guard over this car? Was it a private house? -- Dit was 'n privaat huis.

Nothing to do with the police? -- Dit het te doen met die

- wel nie, kom ons sê met veiligheidswerk het dit wel te doen.

And this particular car, am I correct in saying that you know this car belonged to Chris Hani or Martin Hani or Thembi Hani whichever words you want to call him, am I correct? -- Dit is korrek.

And the Chris Hani I am referring to, is he the man who is supposed to be the man who is in charge of Umkhonto we Sizwe, the military arm of the ANC? -- Dit is korrek.

Am I correct that Chris Hani was the main man of the ANC in Lesotho in '81? -- Dit is korrek.

This was known to the police. -- Dit is korrek.

(10)  
He is a/..

K98.29

- 2778 -

DU PLESSIS

He is a man if, am I correct, you had an opportunity of arresting, you would have done so? If you had means of bringing him to South Africa and arresting him you would have done so, am I correct? I am talking about then not now. Then at that time. -- Van waar af gaan haal het?

VOORSITTER: Hy sê as u die vermoë gehad het, sou u hom wou arresteer?

-- Beslis.

(20)  
MR SKWEYIYA: Because he was a troublesome fellow insofar as you were concerned, to put it at its lowest. -- Dit is korrek.

And obviously his car was known, it was known that it is his car. It was known to the police that this is his car. -- Dit is moontlik. Ek het dit op daardie stadium nie geweet nie.

Well, I mean shouldn't it be obvious that it must have been known that this is Chris Hani's car? -- Ja, maar ek weet nie - ek aanvaar u weet ook dat hy het met nie net een voertuig gery nie.

Yes, but this was Chris Hani's car? -- Nee wel, Chris Hani het baie motors gehad.

(30)

VOORSITTER: Ek sien darem op hierdie aanhangsel, die eerste



aanhangsel wat u daar aanheg onder 4.2 word gesê dat dit Hani se voertuig is. -- Ja, dit is nadat ons hom - nadat hy gear- resteer is.

Sê u dat u nie voor sy arres geweet het dat dit Hani se voertuig was nie? -- Dit is korrek, spesifiek hierdie voertuig syne was nie.

MR SKWEYIYA: Now, you also say that - I mean, in the annexure which you have attached to your affidavit that Kondile was found with a false passport, if I can put it that way. -- Dit is korrek.

A passport which had his photograph but bore different  
(10)  
names/..

K98.30 - 2779 - DU PLESSIS  
names, someone else's name. -- Dit is korrek.

And have you tried to track with the Transkeian authorities whether in fact this particular passport was issued on this date or not? -- Ek kan nie onthou nie, maar ek het al baie probeer, maar dit is eintlik onmoontlik, maar ek kan in hierdie geval nou nie spesifiek onthou of ek nagegaan het nie.

According to the documents you have attached to your affidavit  
(20)  
you say that Kondile admitted having come through the Maseru bridge coming into South Africa on 26 June 1981, the day of his arrest. -- Ek glo nie ek sê dit nie. Ek dink dit is Bloemfontein.

Well, I am saying Bloemfontein says that in that annexure which you attach. -- Dit is korrek.

And if he had gone through the Maseru bridge then there would be record of his entry at Maseru bridge on 26 May, am I correct? -- Dit is korrek.

Both on Lesotho side and on the South African side, am I correct? -- Ek sal dit so wil aanvaar.

There would also have to be, if he crossed in this car, was driving this car, there would also have to be records of the car  
(30)

he was driving, in other words the registration number of his car.

-- Dit is korrek.

Now, has anyone checked, have you ever checked whether in fact there were entry forms or the forms filled in by Kondile at the Maseru bridge or any other bridge? -- Sover ek kan onthou het ek dit nie nagegaan nie. Ek kan ook nie onthou dat iemand dit nagegaan het nie. Dit is moontlik.

Why not? You know, you wanted this man, he had agreed to be your informer. -- Ja, maar hoekom wil ek - hy sê mos dit is

waar hy/..

(10)

K98.31

- 2780 -

DU PLESSIS

waar hy ingekom het. Ek wil dit nie bevestig nie.

So he disappears on 10 August, you are the last man to see him, you have made some arrangements and you say you also looked for him because he was important to you according to you and you do not check the basic thing, namely these forms, whether he filled in any of these forms? -- Ek het dit nie nagegaan nie.

Why not? -- Ek het nie rede om dit na te gaan nie. Daar is ander mense wat dit wel ondersoek het.

(20)

Well, again it is not you. You know, in this annexure which you have attached from Bloemfontein they say that they did in fact check the records at the Maseru bridge and they cannot find any record of this man having come into South Africa. -- Dit is korrek.

Now, according to information again, it is contained in the annexure, I think it is DP1 page 1, it could be page 2, am I correct in saying that if this man had come through the bridge at least there should be a record at this border post, at Maseru? -- Ek sal dit so wil aanvaar, ja.

Or any other border post between Lesotho and South Africa.

(30)

-- Ja, maar ek het 'n idee, dit is vaag by my, ek kan verdere navorsing doen, ek het nou nie belang gestel om dit te kry nie,

maar ek aanvaar dat hy dan deur 'n ander grenspos gekom het.

Well, let me say this to you, from our enquiries, Mr Chairman, we could find no record of Kondile ever coming through in this car in the Republic of South Africa on 26 June 1981.

CHAIRMAN: Well, as far as our enquiries show there are no documents of anyone's entry in 1981 to cross the Lesotho border/..

K98.32 - 2781 - DU PLESSIS

border.

(10)

MR SKWEYIYA: I see. What about the South African side?

CHAIRMAN: I am talking about the South African side unless they were - there may be if they were not - it depends on what basis they came in, but there are for instance - we tried to get hold of movements by Mr Nofemela across the Lesotho border in 1981.

We were told that those documents were kept for a period of three years. That is all I know.

MR SKWEYIYA: Anyway, from our point of view, I mean and a security policeman now, I am sure you would have checked the records at that time at Maseru bridge, whether in fact there were records or not. Am I correct? At that time? Not now. -- U bedoel met sy arrestasie? (20)

Yes. -- Ja wel, Bloemfontein het dit nagegaan.

And there were no records? -- Daar was niks, maar ek verbeel my dat hy het by Van Rooyenshek-grenspos ingekom.

No, no, no, what Bloemfontein is saying, Mr Du Plessis, is that they arrested Kondile on his way back to Lesotho on 26 June 1981 when he showed a false passport at the Van Rooyenshek border post. That is what the police are saying. -- Dit is korrek.

Now let me ask about that now. Are there any records, you know these forms, which Kondile would have filled in at Van Rooyensnek when he presented his passport there? -- Ek weet nie. (30)

Do you agree with me that that would have been an important piece of evidence to keep? -- As 'n ou wat wil doen?

I am talking to you now as a security policeman, at that time. Here is a man who is trying to use a false passport, he  
has filled/..

K98.35

- 2782 -

DU PLESSIS

has filled in a form and then you arrest him. Do you agree with me that at least that record should have been kept? On the South African side now. -- Nee, ek het dit nie nodig ge- vind nie, want  
ek het nie teen hom op daardie stadium 'n ondersoek bewys of altans  
'n dossier bewys nie. (10)

VOORSITER: Wat was u oogmerk met sy aanhouding? -- Om die inligting wat hy verstrek te bekom en die nodige reëlings te tref om die ander te arresteer.

Met ander woorde sê u dat u nie hom wou - dat u hom nie aangehou het met die oog op vervolging nie? -- Nee, ons het wel. Wel, 'n mens hou hom aan om te kyk - op die ou end vervolg jy, maar hierdie man het sy samewerking van die begin af gegee. Dit is hoekom heel van die begin af was die houding dat ons hierdie man moontlik kan gebruik om ons te help. (20)

MR SKWEYIYA: But you know what intrigues me is that this man who was so willing to help you disappears on 10 August after have handed him the car and you make no enquiries as to his whereabouts except through your informer as you say in your affidavit. You make no other enquiries. -- Nee, ek het persoonlik nie gemaak nie.

Why not? Why not? According to you he was willing to work with you, why not? -- Ek sal graag vir die ANC wou gevra het waar is hy, maar ek het nie met hulle kontak gehad nie.

Are you making insinuations that the ANC may be having him? Is that what you are saying? -- Wel .. (tussenbei) (30)

Is that what you are saying? -- Ek sê dit nie. U sê ek het

navraag gedoen. Ek verwys na beriggewers. Ek kan nêrens verder navraag doen nie.

Well, just on that, at the appropriate time I can tell you that we shall hand in an affidavit from the ANC saying

that in fact/..

K98.38

- 2783 -

DU PLESSIS

that in fact this man was last seen on 26 June and he has never been seen since then by them also. Anyway, that is besides the point. Now, given the facts which I have given you, namely the fact that he was driving Chris Hani's car, using a false passport and the fact that you say that in the car there were ANC documents, would you agree with me that it would have been a most stupid thing to do for anyone to try and go and enter through a border gate with Chris Hani's car in the first place and, secondly, with ANC documents, thirdly, with a false passport? -- Nee, dit is .. (10)  
(tussenbei)

Do you agree with me that is stupid? -- Ja, vir my en u, ja.

It will be stupid of the man I am talking about. -- Ja, ons praat nou, maar 'n mens doen baie "stupid" goed partykeer.

Ja, but it will be stupid, do you agree with me? -- Ja wel, ek weet van dat hulle by Maseru-grenspos met 'n klomp vuurwapens deurgery het in 'n kar wat ook bekend was. (20)

Well, perhaps it is appropriate at this stage for me to put to you the version which we have. Mr Chairman, an affidavit has been prepared, it still has to be signed by the person concerned.

An affidavit will be presented to this Commission by Kondile's girl friend one Nobom Tshikie. She says that on this particular day, on 26 May 1981, he 'phoned her in PE at her home at about 11h00 and he was using a call box and he said to her that once the coins are finished she should 'phone him back which she did. (30)

She goes on to say that whilst speaking to him she could hear

that the man was breathing heavily and she asked him what was happening and he said that look, it is these Boers and the next thing which happens is that the receiver seemed to have been taken from him, or he seemed to/..

K98.39

- 2784 -

DU PLESSIS

seemed to have dropped it or either taken from him and she kept on saying hallo, hallo and she could hear motor-vehicles going past and she kept on saying hallo, hallo until she gave it up and then she went to town and told her brother that if he does 'phone back he must tell him that she did wait, she does not know what happened. Now, if that is true ... (intervenes) (10)

CHAIRMAN: Now, I am not quite sure. Where did she 'phone him?

MR SKWEYIYA: In Maseru.

CHAIRMAN: She 'phoned him on the 26th in Maseru.

MR SKWEYIYA: On 26 June in Maseru at about 11h00. The point I am making, without presenting argument, is that isn't it interesting that there is no record of any entry at the Maseru border post of this man having gone through there. (20)

CHAIRMAN: Yes.

MR SKWEYIYA: Do you have any comment on that? -- Nee. Ek kan geen kommentaar lewer nie, maar ek kan dit vir u dit sê, ek kan nie sê dat hierdie man by Maseru-grenspos deurgekom het nie. Ek wil hê dat hy by 'n ander grenspos deurgekom het.

Where? -- Ek weet net nie. Ek kan miskien gaan soek nog.

Well, let me take you up on that. If he had gone through at a post other than a border post in coming to South Africa, why would he now, when he changed his mind, decide to go through a border post when he was arrested. Now, I am talking about the 26th on your argument. Why would he decide to go through a border post and go there having a false passport? -- Ek verstaan nou nie (30)

wat u bedoel nie.

No, you are suggesting that the man went through some other unlawful way, in other words through some part other than a border post, isn't that so? Isn't that what you are

suggesting/..

K98.41

- 2785 -

DU PLESSIS

suggesting? -- Nee, ek praat van 'n ander grenspos. Daar is 'n hele paar grensposte aan die Lesotho-grens.

Like which? -- Ficksburg, Van Rooyenshek, Tellebrug, dit is 'n paar wat ek kan onthou, Pekkabrug. (10)

Well, I am saying that information which we have is that there is no record of it all. -- Ja, daar sal nie nou wees nie.

No, enquiries were made at that time by the parents and there were no records. What do you say to that? -- Well, ek kan nie kommentaar lewer daarop nie.

CHAIRMAN: Are you saying he was not apprehended?

MR SKWEYIYA: No, he was apprehended on his way back. The version by the police is that Kondile was arrested on 26 June from South Africa going back to Lesotho after having crossed the border post earlier. (20)

CHAIRMAN: Now what do you suggest happened?

MR SKWEYIYA: No, I am suggesting that he should not have done that. It would have been stupid for him to do so.

CHAIRMAN: But what do you suggest happened? Was he arrested by the police and if so when and where?

MR SKWEYIYA: Well, I am suggesting that he was probably taken from Lesotho unlawfully and brought inside the country.

CHAIRMAN: With this car?

MR SKWEYIYA: Yes.

(30)

CHAIRMAN: With Hani's car?

MR SKWEYIYA: Yes.

CHAIRMAN: When did that take place?

MR SKWEYIYA: On 26 May.

CHAIRMAN: I see. So you say he was abducted on the 26th?

MR SKWEYIYA: Yes, that is the suggestion I am making, yes.

Now/..

K98.42

- 2786 -

DU PLESSIS

Now, Mr Kondile is known to you, the father of the de- ceased or the father of the person who disappeared, he is known to you very well, am I correct? -- Dit is korrek.

(10)

And you knew him then quite well. -- Dit is korrek.

You knew where his offices were? -- Ja, ek het 'n idee waar sy kantore was.

And they are at the same place where they were - now, at that time, am I correct? The Trio .. (intervenies) -- Die Trio Bioscope, ja.

And you knew his house as well I take it or at least his house was known to your men. -- Dit is korrek.

Are you aware that in 1980, on 23 October, a Sergeant Visser from the security police in Port Elizabeth went and saw Kondile's father? -- Nee, ek is nie bewus daarvan nie. (20)

You do not know about that? -- Nee.

Did you have a Sergeant Visser in the security police at that time? -- 1980?

Yes. -- Dit is moontlik. Ek kan hom nie plaas nou nie. Daar is beslis nie een nou nie. Daar is geen Visser sover ek weet in die veiligheidstak nou nie. In 1980 kon daar een gewees het.

But this would be easy to find out of course if you could find out? -- Ja-nee, dit is geen probleem om vas te stel nie.

And when we have adjourned, you know, for Monday or for tomorrow, please do find out whether in fact there was a Visser. (30)  
-- Ek sal beslis.



You are aware of course that after the disappearance of Kondile that there were reports in the newspaper about this incident, the fact that he had been detained by you and after he had been released he disappeared, you are aware of that? --

Dit is/..

K98.45

- 2787 -

DU PLESSIS

Dit is korrek.

And you are aware of the questions which are asked in parliament concerning this disappearance? -- Ja, dit is korrek.

(10)

And are you aware that at that time, in 1982, it was mentioned in the newspapers that in fact the father of Kondile was approached by this Sergeant Visser on 23 October '80, you are aware of that? -- Ek kan dit nie onthou nie.

Are you also aware that in those same newspapers the version I put to you, namely of this lady, the girl friend of Kondile, said the same thing then and it was reported in the newspaper in 1982, are you aware of that? -- Ek dra nie kennis nie.

Now, why didn't you, after detaining Kondile, why didn't you advise his father, his an attorney, a known man, a respectable man, why didn't you advise his father? -- Ag, mnr. die Voorsitter, dit werk net in die veiligheidstak nie so nie. 'n Man wat bereid is om met jou saam te werk wil jy so gou as moontlik terugkry voordat daar vasgestel word dat hy aangehou word en die oomblik as hy na sy ouers toe gaan dan is daar vrae rondom hierdie persoon, dit is hoekom ons hom eerder so gou as moontlik terugploeg na die plek waar hy moet gaan. Hy kan daarna na die mense kom wat hy wou kom.

(20)

You know, this man was released in Port Elizabeth, his own home town, is that correct? -- Dit is korrek.

And you decided to drive him all the way to Bloemfontein, is that correct? -- Dit is korrek.

(30)

Without informing his parents? -- Ek het hulle nie ingelig

nie en as ek reg kan onthou het hy by twee geleenthede Port Elizabeth besoek wat hy ook nie by sy vader was nie voor

daardie/..

K98.48

- 2788 -

DU PLESSIS

daardie tyd.

Did you allow him to get in touch with anyone? -- Ek het nie.

Not necessarily his parents. -- Ek het nie.

Why not? Did he ask for it? -- Hy het nie gevra nie.

Did you suggest to him? -- Ek het nie. Ek sal dit ook nie  
(10)  
aan hom voorgestel het nie.

Now, when you parted with him on 10 August, when you parted with him at Bloemfontein, did you ask him where he was going to? -- Ek het hom nie gevra nie. As ek reg kon onthou was daar 'n strategie tussen ons twee uitgewerk wat ek ook nie graag wil openbaar aan die Kommissie nie, maar in kort kom dit daarop neer dat hy vir Chris Hani in die oë sal gaan kyk en 'n verduideliking vir hom gee.

Yes, but weren't you interested in knowing where he was going to? Whether he was going back to Lesotho or not? -- Terug na  
(20)  
Lesotho. Dit is die laaste wat ek met hom nog - dit is wat ons bespreek het. Daar was 'n alternatief ook bespreek, maar ek het voorgestel dat hy vir Chris Hani in die oë gaan kyk.

And by some dint of mishap he disappears from that time onwards from the earth. No one knows about him. -- Ja wel, ek kan nie dit sê nie, maar ek weet nie van hom nie. Ek weet nie van hom nie.

Well, we know that he disappeared, no one has found him. -- Dit is korrek. Ek weet niks van hom verder nie.

THE COMMISSION ADJOURNS FOR TEA. THE COMMISSION RESUMES.

(30)

HERMANUS BAREND DU PLESSIS nog onder eed:

FURTHER CROSS-EXAMINATION BY MR SKWEYIYA: Mr Du Plessis, why was

Kondile transferred from Humansdorp police cells to

Jeffreys Bay/..

K98.49

- 2789 -

DU PLESSIS

Jeffreys Bay? -- Ek kan nie op hierdie stadium aan 'n verduideliking dink hoekom dit gebeur het nie. Ek sien in die teleksê ek, waar ek gevra het om taktiese redes, ek kan nie dink aan spesifiek hoekom taktiese redes op hierdie stadium nie.

Were you the person directly responsible for Kondile in PE, in the Eastern Cape? You were the man in charge of interrogation and so on. -- Dit is korrek. (10)

Now have a look at annexure DP1 at page 2 and paragraph 7 of this telex. -- Dit is korrek.

The DK which appears there would be Dumile Kondile who is the father of Kondile, am I correct? DK. -- Dit is korrek.

And what does that last sentence mean to you? -- Nee, nee, jammer, ek is nou verkeerd. Nee, DK beteken distrik-kommandant.

Oh, I see. I am sorry, then I withdraw my point. I thought it was the father. Then have a look also at annexure DP3. -- Dit is korrek. (20)

Is the original of this page available for the inspection by the commissioner, indeed the whole book for inspection by the commissioner if needs be? -- Ons kan hom kry van Port Elizabeth af, ja.

And whose handwriting appears here? -- Ek weet nie. As ek kyk na die handtekening of die handskrif dan lyk dit vir my of dit kaptein Van Greunen se handskrif was wat daardie tyd met die staande voorskot gewerk het. Ek kan dit egter nie honderd persent sê nie. Dit is wel my handtekening wat hier verskyn.

What facilities were there at Jeffreys Bay police station for looking after a detainee? -- Daar was polisiemanne wat (30)

hulle/..

hulle opgepas het.

Were there facilities for cooking for instance? -- Dit is korrek.

And facilities for interrogation? -- Dit is korrek.

Where? Where precisely there? -- In die polisiestasie self.

In one of the offices there? -- Dit is korrek.

Are there any police quarters at Jeffreys Bay? -- Daar is.

Near the police station? -- Op die verste punt, as jy van (10)  
die aanklagkantoor af of kom ek sê nou as jy van voor af in die  
aanklagkantoor inkom en jy draai in die gang regs, is dit die laaste  
twee kamers as ek korrek is, aan die regterkant.

So, they are in close proximity to the police station itself then? -- Dit is deel van die polisiestasie, van die gebou.

And at the single quarters? -- Nee, ek praat van hulle.

VOORSITTER: Dit is maar net twee kamers? -- Dit is maar net twee kamers.

MR SKWEYIYA: Well, unless I am wrong, Mr Chairman, the evidence which - unless I am wrong, you will correct me if I am wrong, the (20)  
evidence which we have here concerning informers I thought was  
that when an informer is paid his particulars would be reflected  
and he would sign for the money as I understood it. What do  
you say to that? -- Nee, maar hy is nie hier betaal nie. Hy is  
hier net 'n voorskot gegee vir sy reis en verblyf. Altans vir  
sy vervoerkoste.

And we also have the evidence here that his particulars or the particulars of the particular person would be registered at head office? -- Ja, dit is nadat hy geregistreer

is as 'n/.. (30)

is as 'n beriggewer. Dit is so. Hierdie persoon was nog nie geregistreer nie. Ek en hy het 'n keerdatum gehad en 'n tydperk gehad wat hy my moes kontak wat hy nie gedoen het nie, so ek kan hom nie registreer as 'n beriggewer nie.

Lieutenant-Colonel, I must put it to you that you know what happened to Kondile and you know that he died in your hands, what do you say to that? As Coetzee says. -- Dit is onsin.

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. KUNY: Kolonel, ek weet dat u verklaring handel oor Kondile, maar ek wil u sekere vrae vra in verband met die aangehoudene Siphiwa Mtimkulu. Kan u daardie naam onthou? (10)  
-- Ek kan.

Was u ook betrokke met sy arrestasie, sy aanhouding en sy ondervraging? -- Dit is korrek.

Was u in bevel van sy aanhouding en ondervraging? -- 'n Mens kon sê ja.

Die hele tydperk of net op die begin? -- Ja, ek kan nou nie presies onthou nie, maar ek glo gedurende sy hele - kom ek stel dit so, ek het gekoördineer die ondersoek. Ek het self ondervraging ook gedoen en ek het die heel tyd geweet van sy aanhouding en wat aangaan rondom sy aanhouding. (20)

U sien, ons het 'n verklaring van brigadier Van Rensburg gekry en daar is aangeheg sekere dokumente in verband met Mtimkulu en een van daardie dokumente is 'n memorandum wat deur luitenant-kolonel Erasmus opgestel is. -- Dit is korrek.

Dra u kennis van daardie memorandum? -- Ek dra kennis van hom.

Daarin word verwys in paragraaf 9 na kaptein Du Plessis, is dit u? -- Dit is myself.

Wat, soos ek dit verstaan, Mtimkulu ondervra het op

16 Junie 1981/.. (30)

16 Junie 1981. -- As dit so staan dan is dit so.

Het u hom op enige ander geleentehede daarna ondervra? -- Ek glo so, ek is nie seker nie. Ek het geen rekord nou voor my om dit te bevestig nie.

Soos ek kan vind was dit die enigste plek waar u naam, waar na u verwys is. -- Dan sal dit die enigste keer wees.

En daarna is hy weer ondervra op verskeie geleentehede deur ander lede van die mag. -- Dit is moontlik.

Was dit onder u beheer gewees? -- Dit is korrek.

En het u kennis dan gedra van wat met hom gebeur het van die begin van sy aanhouding tot hy vrygelaat was op 20 Oktober? -- Dit is korrek. (10)

Wie was luitenant-kolonel Erasmus? -- Hy was op daardie stadium die afdelingsbevelvoerder van die veiligheidstak van Port Elizabeth en hy is tans generaal-majoor in Witwatersrand.

Dra u kennis van hoekom hy hierdie memorandum opgestel het? As u in bevel was van Mtimkulu hoekom het hy die memorandum opgestel? -- Nee, ek weet nie. Dit kan wees dat ek miskien nie daar was nie.

Ek sien, dit was nou in Februarie maand 1982? -- Nee, ek weet nie hoekom hy hom - ek kan nie kommentaar lewer daarop nie. (20)

Nou, hierdie memorandum waarna deur mnr. Skweyiya ook verwys is, dra besonderhede van wat met Mtimkulu gebeur het vanaf sy arrestasie tot sy vrylating en ook daarna. U dra kennis daarvan? -- Ja, ek kan nie nou meer al die feite ont-hou in die memorandum nie.

Wel, miskien kan u 'n afskrif kry. U sal sien dit is 'n memorandum van elf bladsye. -- Dit lyk vir my dit is die geval.

En dit verwys/..

die besonderhede wat in die lêer van Mtimkulu gestaan het. -- Ja, ek glo dit is uit die voorvalleboek, is dit geneem.

So, daar was inskrywings in verband met elke besoek wat hy gekry het van die distriksgeneesheer, van die landdros, van die inspekteur van aangehoudenes, nie waar nie? -- Dit is korrek.

En ook besonderhede van wanneer hy ondervra was en ook vir hoe lank hy ondervra was. -- Dit is korrek.

En dit sal alles in die boek gestaan het? -- Dit sou in die boek staan of soos ek gesê het ek kan nie meer die opdragte onthou daardie tyd nie, of in 'n lêer wat by die polisiestrasie aangehou is. (10)

Maar daardie besonderhede was gehou? -- Dit is korrek.

En alhoewel dit lyk asof luitenant-kolonel Erasmus nie persoonlik betrokke was met al daardie - die ondervragings en die besoeke, moes hy die besonderhede vanaf sekere dokumente en ander bronne gekry het. -- Dit kan so wees.

As u na hierdie memorandum kyk blyk dit dat mnr. Mtimkulu gearresteer was op 31 Mei 1981 nadat hy agtervolg was en hy was gedurende die arrestasie geskiet en gewond. -- Dit is korrek.

In die arm. -- Dit is korrek.

En hy was in die hospitaal geplaas waar hy behandeling gekry het. -- Hy het behandeling gekry. (20)

En dit was tot 16 Junie waarna hy na die Jeffreysbaai-polisiestrasie toe geneem is. -- Dit is korrek.

En dan staan daar "gesond en geen klagtes" in paragraaf 8 van daardie memorandum. -- Daar staan?

"Gesond en geen klagtes". -- Dit is korrek.

U kan nie/..

U kan nie sê aan wie hy so sou gesê het of wie se opmerking dit is nie? -- Ek kan nie.

Op dieselfde dat in Jeffreysbaai het die ondervraging van mnr. Mtinkulu begin dit blyk van paragraaf 9. -- Dit is korrek.

Hoekom was hy aangehou? -- Nee, ek weet nie hoekom hy nou aangehou - ek kan nie die rede onthou hoekom hy aangehou is nie, maar as ek reg kan onthou was dit vir die een of ander daad van subversie wat hy .. (tussenbei)

Van ANC-bedrywighede? -- Dit is korrek. Wel, ek wou nie sê direkte ANC-bedrywighede nie, maar bedrywighede in die swart gebied rakende organisasies wat verwant is tot die ANC.

Ek neem aan dat die rede vir sy aanhouding was omdat julle gedink het dat miskien het hy sekere misdrywe gepleeg. (10)

-- Of inligting oor daardie misdrywe beskik.

En hy was herhaaldelik ondervra in verband met sy aktiwiteite of inligting wat hy gedra het. -- Ja, ek moet nou maar gaan wat hier staan. Ek aanvaar so.

En na min of meer amper vyf maande van aanhouding was hy op 20 Oktober vrygelaat sonder enige klagtes teen hom. -- Dit is korrek, as ek reg kan onthou hy en drie ander is vrygelaat.

Hy was nooit aangekla nie? -- Nie vir hierdie aanhouding was hy nie aangekla nie. (20)

Ja, ek dink hy het 'n vorige klag gehad. -- Dit is korrek, maar hy was - ons praat nou van hierdie insident, was hy nie aangekla nie.

Alhoewel u hom vir amper vyf maande aangehou het. -- Dit is korrek.

En het hy 'n verklaring gemaak gedurende hierdie aanhouding? -- Ek weet nie.

Wel, kyk/..

Wel, kyk na paragraaf 40 waar verwys is wat landdros Knoetze gesê het. Hy sê "Op die laaste twee geleenthede, 1981-08-07 en



1981-0817, het die aangehoudene besonder vrolik en opgeruimd voorgekom. Op een geleentheid was hy besig om 'n verklaring uit te skryf en het gesê 'Sir, I feel free, I feel by telling everyone what has happened, that I am now becoming free'. Hy het ook om verskoning gevra dat hy my by vorige geleentheid nors behandel het. Hy het op geen stadium laat blyk dat hy enigsins onregverdig of gewelddadig deur enige persoon behandel was nie." U sien dit? -- Ek sien dit.

Het u kennis gedra van daardie rapport van landdros Knoetze? -- Ek glo ek het kennis gedra, maar dit is hoekom ek sê ek kan nie onthou dat hy die verklaring gemaak het nie. Hierdie is 'n nota miskien wat hy geskryf het wat die landdros sien as sy verklaring. (10)

Ja, maar u was in beheer van die ondersoek in verband met Mtimkulu. U sou geweet het of hy 'n verklaring gemaak het? -- Daardie tyd wel sou ek geweet het, maar dit is 'n bietjie lank terug. Daar is baie wat verklarings daarna gemaak het.

Ja, maar het u nie geweet dat u voor hierdie kommissie miskien sal uitgevra word oor mnr. Mtimkulu en na sy lêer gekyk nie? -- Ek het nie spesifiek - ek het wel na sy lêer gekyk, maar ek het nou nie elke ding in detail deurgelees nie en ek kan nie onthou in sy lêer of ek 'n verklaring van hom daarin gesien het nie. (20)

Wel, laat ons voortgaan, op die 16de is hy uit die hospitaal uit en julle het hom begin ondervra en op die 17de het hy aan landdros Knoetze gesê hy het geen klagtes en is tevrede met behandeling wat hy tot dusver ontvang het. Waar is landdros Knoetze? -- Ek kan hom nie meer plaas nie. Ek weet glad nie/..

Ja. -- Want ek sien hierso hy was op Jeffreysbaai, so dit sou 'n Humansdorp-landdros gewees het wat hom moes besoek het.

Nou, ek kan nie landdros Knoetze meer plaas nie. Ek kan hom nie onthou nie.

Wel, op 20 Junie is hy deur 'n distriksgeneesheer, dr. Opperman, gesien nadat hy gekla het dat hy bloed by ontlasting opmerk. U sien dit? -- Ek sien dit.

Kan u daarvan onthou? -- Ek kan dit nie pertinent plaas nie.

Wie was dr. Opperman en waar is hy op hierdie stadium? -- Ek ken hom nie persoonlik nie. Ek aanvaar dat hy op Humansdorp  
(10)  
gepraktiseer het of nog praktiseer.

Want dit blyk dat op 22 Junie dr. Opperman op hom opereer het vir anale rekking onder algemene narkose in die - dit moes in die hospitaal gewees het. Sien u dit? -- Ek sien dit.

Kan u dit onthou? -- Ek kan nie.

En daarna, daar was geen melding hiervan, hoe lank hy in die hospitaal gebly het of wanneer hy terug - dit blyk asof miskien dieselfde dag sou hy terug na die polisieselle geneem word. -- Dit is korrek, want ek sien die landdros het hom of die inspekteur het hom .. (tussenbei)

(20)

Dieselfde dag. -- Dieselfde dag besoek.

En dit was 22 Junie en dit blyk van hierdie notas dat hy nie weer deur 'n dokter gesien was voor 27 Julie deur dr. Opperman. -- Dit is korrek.

'n Maand daarna. -- Dit is korrek.

Wanneer hy nog 'n skeurtjie gevind het asook lae graadse infeksie. Kan u verduidelik hoekom hy vir 'n maand nie deur  
'n dokter/..

'n dokter of distriksgeneesheer gesien was nie? -- Ek kan dit nie verduidelik nie. Dit kan ook wees dat die dokter wat hom miskien

gesien het, ek noem dit maar net met respek 'n lêer, dit kan ook wees dat die dokter wat hom gesien het nie 'n inskrywing gemaak het nie.

Wel, dit is snaaks as dit so is. Dit was na 'n operasie.  
-- Ek stem met u saam. Dit is hoekom ek glo - ek glo hy het hom gesien.

Daar kon geen nota daarvan in die lêer of in die dagboek gewees het nie andersins sou kolonel Erasmus seker daarna verwys het.  
-- Dit is korrek.

Daarna is hy nie weer deur 'n dokter gesien tot 14 Augustus, (10)  
min of meer drie weke daarna. -- Ja, dit is korrek.

Deur dr. Delport wat opgemerk het "Aangehoudene onder-soek. Klein skeurtjie in sy anus. Reeds deur dr. Opperman be- handel. Skryf anale .." ek weet nie wat daardie woord is "skryf die salf voor" Dit is die medisyne. -- Dit is korrek.

En daarna, vanaf 14 Augustus, blyk dit dat hy nie weer deur 'n distriksgeneesheer of 'n dokter gesien is nie tot sy vrylating op 20 Oktober. In elk geval daar is geen notas daarvan in hierdie memorandum. -- Dit is korrek.

Is dit nie gewone praktyk om 'n aangehoudene voor sy vry- (20)  
lating te laat ondersoek deur die distriksgeneesheer nie? -- Ek wil weer sê met artikel 29 is dit praktyk, maar ek kan nie meer onthou wat in artikel 6 die praktyk was nie.

K99 Wel, ek weet nie wat artikel 6 in daardie verband sê nie, maar sou dit nie praktyk gewees het om 'n distriksgeneesheer die aangehoudene te laat sien voordat u hom vrylaat nie, veral waar hy gedurende sy aanhouding siek was? -- Nee wel, ek kan nie kommentaar daarop lewer nie. Ek kan nie sien hoe dit nodig is nie/..

K99. - 2797 - (30)  
DU PLESSIS  
is nie. As hy nie gekla het nie weet ek nie hoekom sou ons 'n

dokter gekry het vir hom nie.

Wel, u weet dat die dag na sy vrylating hy na 'n dokter toe gegaan het en gekla het dat hy nie gesond was nie en u weet dat ses dae na sy vrylating was hy in die Livingstone Hospitaal. -- Dit is korrek.

Omdat hy baie siek op daardie stadium was. -- Dit is korrek.

En u weet ook van 'n verklaring wat julle geneem het vanaf sy moeder dat hy gekla het op 22 Oktober van pyne in sy bene. Dit is twee dae na sy vrylating. -- Dit is korrek.

En dit blyk ook dat die dag - ek dink dit is van 'n ver- klaring (10) van sy vader, dat die dag na sy vrylating het hy ge- kla van die feit dat hy pyne in sy bene gehad het. -- Kan u my net wys waar dit is. Ek dra nie kennis daarvan nie.

Ek sal dit nou nou vind. In elk geval u dra ook kennis van die feit dat hy, toe hy in die hospitaal Groote Schuur was gekla het dat hy vreeslik aangerand was gedurende sy aanhou- ding. -- Dit is korrek.

En die besonderhede daarvan blyk uit 'n verklaring van dr. Kisch wat aangeheg is by brigadier Van Rensburg se ver- klaring. U sal dit .. (tussenbei) -- F.

F, ja. Dit is nie nodig om al die besonderhede te lees nie, (20) maar hy rapporteer oor wat mnr. Mtimkulu aan hom beweer het en dit is nie die eerste stadium wat hy daarvan gerap- porteer het nie. Hy het ook aan ander dokters so gerappor- teer. Kyk na die rapport van die Groote Schuur-hospitaal gedateer 5 Januarie, die rapport van dr. Francois Llewellyn Majoos, dit is aanhangsel B, die tweede paragraaf. U sien daardie bewerings? -- Dit is korrek.

En ook/..

K99.3

- 2798 -

DU PLESSIS

(30)

En ook die rapport van dr. Francis Aims van 30 Desember 1989, aanhangsel D, paragraaf 2. -- Dit is korrek.

En u dra kennis ook van die brief wat deur die lid van parlement vir Walmer, mnr. Andrew Savage, aan die kommissaris van die polisie geskryf was op 29 Junie 1982 in verband met Mtimkulu? -- Dit is korrek.

Was u in bevel van die ondersoek op daardie stadium in verband met wat met Mtimkulu gebeur het? -- Gedurende sy aanhouding, ja.

Nee, maar gedurende die tyd dat mnr. Savage hierdie brief geskryf het en daar ondersoek ingestel was. -- Ek kry nou net nie mnr. Savage se brief hier nie.

(10)

Dit is aanhangsel L. Dit is nie heeltemal duidelik nie.

VOORSITTER: Wat is die datum?

MNR. KUNY: Die datum is 29 Junie 1982.

VOORSITTER: Is dit nou na sy verdwyning? Was u betrokke by die ondersoek? -- Ek was nie by die ondersoek betrokke na sy verdwyning nie.

MNR. KUNY: U was betrokke voor hy op 14 April verdwyn het? -- Tot en met hy vrygelaat het was ek in beheer van die ondersoek.

Nie daarna nie? -- Nee, daar is wel van my personeel wat daarna, nadat daar bewerings gekom het dat hy verdwyn het en as ek reg kan onthou, ek spekuleer nou, ek het niks voor my om dit -- maar ek spekuleer nou nadat sy of nadat die voertuig van Topsisie Mdaka gevind is, is daar 'n vlugtelingslêer op hom geopen en dit sal een van my personeellede .. (tussenbei)

(20)

VOORSITTER: Nee, ek dink nie die advokaat stel belang daarin nie. Ek dink daar was 'n ondersoek na die bewerings van aanranding en vergiftiging voor hy verdwyn het.

KUNY/..

K99.4

- 2799 -

DU PLESSIS

(30)

MNR. KUNY: Ja. -- Dit is korrek.

VOORSITTER: Nou was u enigsins betrokke by daardie ondersoek?

-- Nee, ek dink die speurders het .. (tussenbei)

Is dit die speurtak? -- Die speurtak het dit ondersoek.

MNR. KUNY: Kan u onthou wie sou daarmee betrokke gewees het?

-- Ek weet glad nie.

Want u sien hy was - kan ons dit net so stel, hy was op 20 Oktober vrygelaat. Op 21 Oktober is hy na 'n dokter en die dokter het hom 'n inspuiting gegee. Ek dink daardie dokter het nie geweet wat hom makeer nie. Op die 22ste het hy by sy moeder gekla dat daar iets met sy bene verkeerd was. Op 26 Oktober is hy in die Livingstone Hospitaal en hulle was heel- temal verbaas, hulle kon (10) nie vasstel wat hom makeer nie. -- Dit is korrek.

En hy was baie siek op daardie stadium, so siek dat hulle besluit het dat hy na die Groote Schuur Hospitaal gestuur moet word vir ondersoek. -- Dit is korrek.

En in die Groote Schuur Hospitaal was hy ondersoek en sekere toetse was gedoen en hulle het gevind dat hy thalium- gif - dat hy van thaliumgif gely het of die effekte daarvan. -- Dit is korrek.

En dit was die oorsaak van sy toestand. -- Dit is korrek.

En daar is sekere rapporte van die dokters te Groote Schuur wat aangeheg is by brigadier Van Rensburg se verklaring. (20) -- Dit is korrek.

Daarna was hy terug huis toe gestuur in Port Elizabeth of waar hy gewoon het, nie waar nie? -- Ek aanvaar so.

Nou, op daardie stadium na sy vrylating en voor 14 April het u enigiets met hom te doen gehad? -- Niks sover ek kan onthou nie.

Wanneer/..

K99.7

- 2800 -

DU PLESSIS

Wanneer was die laaste keer dat u hom gesien het? -- Ek kan dit ook nie onthou nie. Ek wil dit aanvaar dat met sy vrylating (30) hulle hom na my kantoor toe sou gebring het en hy daarvandaan vrygelaat sou geword het. Ek kan nie aan 'n dag dink daarna dat

ek hom - ek het hom wel weer gesien daarna.

Wel, dit is wat ek wil weet. Wanneer en in watter omstandighede? -- Wel, ek kan onthou toe hy op die lughaw aan- gekom het van Groote Schuur af, het ek hom gesien.

Hoekom so? -- Ek was per toeval daar.

So, u was nie daar om hom te ontmoet nie of met hom te praat nie? -- Nee.

So, dit was net toevallig? -- Toevallig.

Het u met hom daardie dag gepraat? -- Ek het nie.

En op enige ander geleentheid? -- Nie wat ek nou kan onthou  
(10)  
nie.

So, u was nie meer met hom betrokke gewees nie? -- Dit is korrek.

Het u kennis gedra van die feit dat hy na 'n prokureur toe gegaan het en dat daar 'n dagvaarding uitgereik was vir vergoeding van, ek dink, dit was R150 000? -- Ek het wel kennis gedra.

Hoe sou u daarvan kennis gedra het? -- As ek reg kan onthou het ek 'n verklaring in daardie siviele eis gemaak by die staatsprokureur oor sy aanhouding.

En dit was voordat hy verdwyn het dat hierdie dagvaarding uitgereik was. -- Ek aanvaar so. (20)

Deur die prokureur Herbert Fischat. -- Ek kan glad nie onthou nie.

En u verklaring, sou dit nog in die lêer wees? -- Dit behoort nog by die staatsprokureur te wees.

En dan op/..

K99.8

- 2801 -

DU PLESSIS

En dan op die 14de was hy op pad saam met 'n bestuurder na die Livingstone Hospitaal vir ondersoek van sy toestand. Die man  
(30)  
wat bestuur het was Topsisie Mdaka. Kan u dit onthou? Wat hom na

die hospitaal toe gestuur het. -- Nee, ek kan dit nie onthou nie, maar u sê dit staan hier.

Wel, ja, dit staan hier na - ek dink dit sal - wel, ek weet nie, dit is 'n dokument waarop staan "The answers to the questions posed by Mr Andrew Savage MP are as follows .." en in paragraaf 4 "It has been established that this vehicle was indeed that which was used by Topsisie Mdaka in Port Elizabeth" en ook van die moeder se beëdigde verklaring blyk dit dat die persoon was Topsisie Mdaka.

In elk geval, die punt is dat op daardie datum het altwee van hulle heeltemal verdwyn.

(10)

VOORSITTER: Dit is 26 April?

MNR. KUNY: 14 April, terwyl hulle op pad na die hospitaal was.

-- Dit is die bewering.

Het u kennis daarvan? -- Ek het nie kennis daarvan nie.

Wel, het u daarvan gehoor? -- Ek glo ek moes daarvan gehoor het, ja.

Het julle ondersoek ingestel om vas te stel wat met hulle kon gebeur het? -- Die speurders het daardie aangeleentheid ondersoek.

U het dit nie self ondersoek nie? -- Nie self nie.

(20)

Het u rapporte gekry in daardie verband of was u nou nie meer betrokke met hulle nie of met Mtimkulu nie? -- Ek kan nie onthou van - dit is moontlik, maar ek kan nie onthou van enige rapporte nie.

Want u sien, snaaks net soos met Kondile, het Mtimkulu heeltemal weggeraak en niemand behalwe daardie een rapport wat nie - ek dink 'n valse rapport kon gewees het - niemand het van hom/..

K99.9

- 2802 -

DU PLESSIS

(30)

van hom weer gehoor nie tot hierdie dag of van Topsisie Mdaka.

-- Wat wil u nou eintlik sê?



Wel, ek stel dit dat dit snaaks is dat in sy geval ook het hy verdwyn, die kar was naby die grens van die Transkei gevind en hy het heeltemal verdwyn en nog nie verskyn nie tot hierdie dag. -- Volgens my kennis het hy nog nie verskyn nie.

Ja, en dieselfde met Topsisie Mdaka. -- Dit is korrek.

VOORSITTER: Het u vir Topsisie geken? -- Ek het hom geken.

MNR. KUNY: Wie was hy? -- Hy was 'n swartman wat in Port Elizabeth gebly het en betrokke was by die organisering van, as ek reg kan onthou, Cosas.

Cosas, ja. Ek vind dit ook snaaks dat alhoewel dit blyk dat (10)  
Mtimkulu beweer het dat hy ernstig aangerand was, hy sou op geen stadium aan enige van die landdroste of die distriks- geneesheer, die inspekteur van aangehoudenes 'n rapport gemaak het van die feit dat hy aangerand was nie. Vind u dit nie snaaks nie? -- Ek vind dit snaaks, ja.

VOORSITTER: Het hy gesê wie hom aangerand het?

MNR. KUNY: Die rapporte wat ek het, is in die dokter se verklarings.

VOORSITTER: Ja, maar is daar iewerste 'n bewering wie hom aangerand het? Wie die persone is?

(20)  
MNR. KUNY: Ja, in dr. Kisch se verklaring maak hy melding van sekere persone.

VOORSITTER: Maar sluit dit hierdie getuie in?

MNR. KUNY: Nie op hierdie verklaring nie, maar ons inligting is dat hy 'n sekere verklaring gemaak het na sy vrylating waarin hy ook beweer het dat u betrokke was in aanrandings op hom, ernstige aanrandings. -- Dit is snert.

Wel, as daar sou getuienis in hierdie verband wees - ek  
verstaan/..

(30)

verstaan dit sal so beweer word en ek moet dit aan u stel. In elk geval hy maak melding van 'n sekere ander persoon, in hierdie verklaring van dr. Kisch, maak hy melding van 'n man by die naam van Nieuwoudt, was daar 'n polisieman by die naam van Nieuwoudt wat by die ondervraging betrokke was? -- Dit is korrek.

En wat van kaptein Roelofse en kaptein - ja, kaptein Roelofse? -- Hy is nou kolonel Roelofse. Hy is nog in Port Elizabeth.

En in Kisch se verklaring sê hy dat vir die laaste maand van sy aanhouding het hy drie tipe tablette gekry en hulle is deur u en kaptein Roelofse aan hom gegee. -- Ek ontken dit.

(10)

Ek moet dit aan u lees dan kan u weet presies wat die bewering is.

"Regarding the possible source of thalium, the patient informed me that he received three types of tablets during the last month of his detention. He stated that he was told that the tablets were given to treat pain he experienced in his feet."

Nou, kan u onthou dat hy gekla het dat hy pyn in sy voete gehad het? -- Ek kan beslis dit nie onthou nie.

"The tablets were given by Captain Roelofse, Captain Du Plessis while he was in the Sanlam building in Port Elizabeth. He added that he received good food, better than usual prison food and he described his diet as hotel food."

(20)

Enige kommentaar daarop? -- Op die kos of wat?

Op die kos en die behandeling. -- Hulle het baie goeie kos gekry en ons het hulle goeie behandeling gegee.

Dit is in Sanlamgebou. -- Dit is korrek.

Hoekom/..

hierdie stadium dat hy daar ondervra was.

Was daar selle daar gewees? -- Daar was nie. Daar was wel slaapgeriewe in Sanlamgebou.

Maar geen selle nie? -- Nee, dit is 'n kantoor .. (tusenbei)

En soos ek dit kan onthou was die kantore van die veiligheidspolisie in Sanlamgebou op die 6de vloer. -- Op verskillende vloere, maar my kantoor was wel op die 6de vloer.

En waar sou hy aangehou geword het? -- Dit sal op die 6de vloer wees.

Net in 'n kamer wat toegesluit is? -- Ja wel, ek weet nou (10)  
nie of hy daar aangehou was nie. U stel dit nou.

Wel, dit blyk asof vir 'n periode van, ek dink dit is nege of elf dae, hy daar aangehou was. As u na paragraaf 29 van die memorandum kyk blyk dit dat van 2 tot 11 September 1989 hy daar aangehou was vir ondervraging. -- Dit is korrek.

En 'n sekere rede is daar gegee waarom hy daar aangehou was. Ek weet nie of dit nodig is om daardie rede aan u te stel nie. U sien dit? -- Dit is korrek, ja.

Maar dit is snaaks dat op geen geleentheid het hy enige klagtes gehad nie en op elke geleentheid het hy gesê hy is in goeie (20)  
gesondheid en dit is nie nodig dat hy 'n dokter sien nie en die feit is dat hy sê dat vir die laaste maand hy pille gekry het en onmiddellik na sy vrylating is hy na 'n dokter toe en 'n paar dae daarna is hy in die hospitaal. -- Ja wel, aan die een kant is dit nie snaaks nie omdat as hy nie aange- rand was nie dan kan hy nie kla nie of sal hy nie kla nie en in die tweede instansie as hy - soos ek dit in die memorandum sien het hy gewone mediese probleme gehad en dit is behandel

en daarvoor/..

Het u gehoor van die feit dat sekere aangehoudenes bang is om klagtes aan die inspekteur van aangehoudenes of die landdroste stel want hulle bly nog in die hande van die veiligheidspolisie op daardie stadium en hulle vertrou nie die landdroste of die inspekteur van aangehoudenes nie? Het u daardie bewering gehoor? -- Hierdie stellings was voorheen aan myself in howe gemaak, maar ek kan u belowe dat almal van hulle wat na bewering aangerand is kla by die landdroste en ook by die inspekteur van aangehoudenes en ook by die dokter.

U sê hulle kla wel. -- Ek het ontsettend baie ondervinding en hier sit advokate in hierdie hof wat dit kan bevestig. (10)

En daar is ook geleenthede waar die stelling aan u gemaak was dat hulle nie gekla het nie, want hulle was bang om te kla, nie waar nie? -- Dit is korrek.

As u na die dokument H kyk sal u sien dat dit 'n rapport is deur dr. B.G. Brown van Livingstone Hospitaal wat sê dat sy simptome het begin ure na sy vrylating. U sien dit? -- Ek kry dit nie, maar as u dit daar lees dan aanvaar ek dit so.

Is dit ook nie snaaks nie dat as hy wel gekla het en aan hierdie simptome gely het dat hy nie weer deur 'n dokter gesien was na 14 Augustus? -- Ek verstaan .. (tussenbei) (20)

U kan nie verduidelik .. (tussenbei) - Hoekom hy nie aan 'n dokter gekla het nie.

Of dat hy nie weer deur 'n dokter gesien is nie? -- Nee, al wat ek kan dink is dat hy geen klagtes gehad het nie of nie 'n dokter nodig gehad het nie.

VOORSITTER: Wel, die grootste vraag is in die tweede helfte van 1981 was brigadier Van der Hoven in Port Elizabeth gewees? -- Ek weet nie. Ek het brigadier Van der Hoven vir die eerste keer/..

Wanneer? -- Terwyl hierdie - ek dink hy het met die ad- vokate kom konsulteer.

By die Kommissie? -- By die Kommissie, ja.

U sien, want Dirk Coetzee sê hy het die gif afgeneem. -- Ja wel, hy mag in Port Elizabeth gewees het, maar ek het hom nie daar gesien nie.

Maar u het nie gifpille by hom gekry nie? -- Ek het nooit gifpille by enigiemand gekry nie.

MNR. KUNY: Wel, u ontken dat u enige pille aan Mtimkulu gegee het, maar wat van brigadier Van Rensburg, het hy miskien brigadier Van der Hoven gesien of met hom in aanraking gekom? -- Ek weet nie. (10)

Dit is moontlik. -- O, enige ding is moontlik.

Was hy die bevelvoerende offisier op daardie stadium? -- Nee, nee, hy was derde in bevel in 1981.

Wie was in bevel? -- Daardie tyd kolonel Erasmus, tweede in bevel was kolonel Snyman en derde was brigadier Van Rensburg.

En waar was u in die .. (tussenbei) -- Ek was vierde in bevel as ek reg kan onthou.

Kan u onthou of Van Rensburg enigiets te doen gehad het met Mtimkulu? -- Niks nie. Hy het daardie tyd vakbonde bestuur as ek reg kan onthou en die swart aangeleenthede en alle ondersoeke het onder my bevel geval. (20)

Wel, was Mtimkulu nie met vakbonde betrokke nie? -- Nie sover ek weet nie.

Met Cosas? -- Hy was wel - ek glo hy was met Cosas betrokke.

En ook/..

K99.19

- 2807 -

DU PLESSIS

En ook hierdie ander persoon. -- Topsisie Mdaka.

Ja, met Cosas. -- Dit is korrek.

(30)

Hulle was studentleiers of aktiviste? -- Dit is korrek.

Dit lyk ook snaaks dat op 11 Julie mnr. Mtimkulu aan die landdros gesê het - hy het gevra om aangekla te word, dit is op 7 Julie - op 11 Julie en daarna nie weer nie. -- Ja, ek kan nie kommentaar daaroor lewer nie.

Mnr. die Voorsitter, daar is ek verstaan van mnr. Harris sekere dokumente wat mag op 'n geleentheid beskikbaar kom en wat in hierdie verband belangrik mag wees, maar op hierdie stadium ... (tussenbei).

VOORSITTER: Hulle kan mettertyd ingehandig word. -- Ja, maar op hierdie stadium het ek nie die dokumente of hulle gesien nie en hangende van wat in daardie dokumente verskyn het ek geen verdere (10) vrae op hierdie stadium aan hierdie getuie nie.

MR PRETORIUS: Mr Chairman, we are in the same position. We are waiting for these documents and .. (intervenies)

CHAIRMAN: Yes. The witness is readily available.

MR PRETORIUS: If it is necessary we will .. (drops voice, inaudible).

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. MARITZ: Geen vrae.

MNR. McNALLY: Mnr. die Voorsitter, die voorvalleboek van Humansdorp is nou beskikbaar en miskien kan ek nou die getuie- (20) nis lei uit daardie boek.

HERONDERVRAGING DEUR MNR. McNALLY: Terwyl ons besig was, kolonel Du Plessis, het my medebeampte, kol. Wright, 'n nota gemaak van die bladsye waar hy melding van Kondile gevind het. Miskien kan u dit - dit is hier genotuleer. Miskien kan u aan die hand van daardie notas net vir ons besonderhede gee van wat in daardie voorvalleboek staan. --Dit is op 10 Julie 1981. Die/..

K99.20

- 2808 -

DU PLESSIS

Die voorvalleboeknommer is 785, die tyd 19h05 "admitted to cells (30) Sergeant Raath from Port Elizabeth with prisoner article (there is something here) 22 Goinisizwe Kwezilimso Kondile, 14/91" dit

is die selregister "22/none" dit is sy "property" ..

VOORSITTER: Wat is die datum? -- 10 Julie 1981.

Dit is Humansdorp? -- Dit is korrek, en dan staan hierso iets van "nose is bleeding but has no wounds". Dit is die een.

MNR. McNALLY: Kan u onthou dat sy neus gebloei het op 'n stadion? -- Ek kan dit nie meer onthou nie. Ek dink by hierdie geleentheid is toe hy gekom het van Bloemfontein af, dat hulle hom ingeboek het.

VOORSITTER: Het u hom gaan haal in Bloemfontein? -- Ek het hom nie self gaan haal nie. Ek sien hierso dat 'n sersant Raath het hom ingeboek. So, ek aanvaar hy het hom gaan haal. (10)

MNR. McNALLY: Wat sy besittings aanbetref u sê hy het geen besittings ingehandig nie. -- Volgens hierdie inskrywing het hy nie.

Die volgende inskrywing? Mag kolonel Wright langs die getuie staan sodat hy hom na die passasies kan verwys? -- Ja, ek kan nie hierdie handskrif lees nie, mnr. die Voorsitter.

1148 op 1981-07-15 07h20 "Books in registered check(?) 23 units in cell, no complaints, one out for investigation purposes with .." wel, ek aanvaar dit is "security police", "SC Police" geteken deur die stasiebevelvoerder. (20)

Word Kondile se naam daar genoem? -- Hy word nie genoem nie.

Hoe koppel ons daardie inskrywing met Kondile? -- Wel, ons kan hom nie koppel nie behalwe as ons terugkyk, moontlik is hy op 'n vorige bladsy uitgeboek wat ons nie gekry het nie.

VOORSITTER/..

K99.22

- 2809 -

DU PLEIS

VOORSITTER: Kan ek 'n voorstel maak, mnr. McNally, ek gaan verdaag dan kan die advokate na daardie bladsye kyk en vir my sê wat daarop staan wat relevant is. (30)

DIE KOMMISSIE VERDAAG VIR MIDDAGETE.

(10)

(20)

K100.0041

- 2810 -

DIE KOMMISSIE HERVAT NA MIDDAGETE.

(30)

MR McNALLY: Mr Chairman the position is that during the adjournment we were fortunate to be able to find the occurrence



register of Jeffreys Bay relating to all entries concerning Kondile. We are now in the process of making photo copies of the relevant pages. We have already delivered to my learned friend, Mrs Bojé, photo copies of the relevant pages of the Humansdorp book and the other photo copies will be delivered to him within the next few minutes. He has indicated to me that he would prefer not to ask any further questions at this stage, but the position is that he has been put in possession of the documents that he wanted in that respect and if he requires the witness to answer questions arising therefrom, the witness will be made available (10) at a time convenient to himself.

CHAIRMAN: The documents can be handed in, in due course, in any event, without the witness.

MR McNALLY: Can we then proceed with the next witness?

JACOBUS HENDRIK BÜCHNER, v.o.e.

ONDERVRAGING DEUR MNR. McNALLY: Dankie dat u op kort kennis-gewing gekom het. Ek verstaan u is besig met 'n kursus hier in Pretoria. Het u 'n beëdigde verklaring vandag afgelê in hierdie verband, in verband met ons werksaamhede? -- Dit is korrek.

(20)  
En is die verklaring nou voor u in die getuiebank? -- Dit is korrek.

U kan dit asseblief voorlees vanaf paragraaf 1.

VOORSITTER: Dit is B153.

MNR. McNALLY: B153, dankie mnr. die Voorsitter. -- Net voordat ek voortgaan mnr. die Voorsitter, ek sien hierso, die ding het baie/...

K100.0121

- 2813 -

BÜCHNER

baie vinnig gegaan vanoggend. Ek het 'n woord hier oor gelees, (30) die laaste sin van paragraaf 1, die laaste reël, die woordjie daarso die "waarheid", dit is eintlik die korrektheid. Ek wil dit graag

verander asseblief?

VOORSITTER: Ja, goed.

MNR. McNALLY: Goed, lees dit dan in sy gewysigde vorm.

VOORSITTER: U kan maar van voor begin, van paragraaf 1 begin.

MNR. McNALLY: Lees hom net hardop? -- Baie dankie, die laaste sin sal ek dan net lees ... (tussenbei)

VOORSITTER: Nee, u moet die hele beëdigde verklaring vir ons voorlees. -- O, goed, baie dankie:

"1. Ek is 'n brigadier in die Suid-Afrikaanse Polisie en dien tans as die Kommissaris van Polisie van die Kwa-Zulu Polisiemag. Gedurende 1981 was ek 'n luitenant-kolonel verbonde aan die veiligheidstak van die Suid-Afrikaanse Polisie, Hoofkantoor, Pretoria, verbonde aan Groep C waar ek die terro-risme navorsingslessenaar hanteer het. Ek is be-hoorlik abevoeg en in staat om hierdie verklaring af te lê en die korrektheid hiervan is waar en korrek. (10)

2. Op of ongeveer 20 April 1981 is 'n teleks wat ontvang is van die Departement Buitelandse Sake, Athene, Griekeland gerig aan Nasionale Veiligheid onder my aandag gebring. 'n Afskrif van hierdie teleks word hierby aangeheg as Aanhangsel 'JB 1'." (20)

Kan ons blaai tot by daardie teleks en die inhoud daarvan uitlees asseblief? -- Goed, ek maak so. Mnr. die Voorsitter ek het die dokument JB1 voor my, hy is 'n fotokopie van 'n teleks wat ontvang is, hy is redelik onduidelik en ek het hom, of hy is oorgetik en as ek mag van die getikte een aflees, dit is/...

K100.0173

- 2814 -

BÜCHNER  
(30)

is makliker om te lees?

Ja goed. -- En vir die doeleindes van die verhoor mag ek net

die boonste gedeelte hier uitlaat. Ek dink dit is sensitief en ek vra dat ek net die inhoud van die teleks lees?

VOORSITTER: Goed. --

"AANSOEK OM REISGERIEWE: PETER H DLAMINI: BEWEERDE ANC LID.

1. Bogenoemde gebore op 13 Julie 1953 reis met 'n reeds verstrykte Tanzaniese reisdokument en bevind hom tans in transito te Athene Lughawe op reis vanaf Sofia (Bulgarye) na Dar-es-Salaam.
2. Aldus onderwerp het hy die Republiek van Suid-Afrika sonder reisdokumente op 2 Februarie 1973 verlaat met behulp van ene Willie Bazibuko van Posbus 50, Vryheid, Natal om in die buiteland te studeer. (10)
3. Na bewering het die ANC onderwerp via Swaziland, Maputo en Dar-es-Salaam na Plovdiv in Bulgarye ge-stuur en nou lna twee jaar het die ANC en Bulgare hom begin verdink dat hy 'n Republiek van Suid-Afrika agent is. Gevolglik is hy teruggestuur na Dar-es-Salaam op 18 April 1981 via Athene "to face charges".
4. Onderwerp het op Athene Lughawe afgeklim, sy deur-reis verpas en toe die Republiek van Suid-Afrika Ambassade gekontak om hulp. (20)
5. 'n Ambassade amptenaar het onderwerp aan Griekse Polisie op lughawe geklaar wat sal toesien dat hy op 21 April 1981 na Bulgarye teruggestuur word.
6. Onderwerp pleit egter dat die Republiek van Suid-Afrika hom van 'n reisdokument en enkel lugkaartjie

na/...

K100.0223

- 2815 -

BÜCHNER

na Jan Smuts voorsien ten einde die aanklagte in Tanzanië vry te spring.

(30)

7. Griekse Polisie gewillig om te wat tot 11h00 (plaaslike tyd)

op 21 April 1981 vir 'n antwoord.

8.U beslissing word dringend ingewag asseblief.

EINDE VAN BERIG."

As ek dan mag voortgaan met paragraaf 3 op bladsy 2 van my verklaring:

"3.Na aanleiding van hierdie teleks is daar besluit om die swartman, Nkosinathi Peter Dlamini na Suid-Afrika te bring. Die nodige stappe is gedoen en op 23 April 1981 het Dlamini vanaf Athene te Jan Smuts Lughawe aangekom. Met Dlamini se aankoms in Suid-Afrika was sy tas nie tussen die ander bagasie wat saam met die vlug gekom het nie en (10) is dit eers op 'n latere datum, naamlik 19 Mei 1981 gevind. Ek heg hierby aan 'n skrywe gedateer 25 Mei 1981 as aanhangsel 'JB.2' waaruit bovermelde feite ook blyk."

Ek dink ons kan voortgaan met die verklaring self. -- Goed, paragraaf 4 dan:

"4.Ek het Dlamini persoonlik op die Jan Smuts Lughawe gaan haal waarna hy na Pretoria gebring is vir on-dervraging. Gedurende die periode wat hy ondervra is, is hy vir (20) enkele dae te Vlakplaas gehuisves.

Dlamini het my meegedeel dat hy Suid-Afrika in on-geveer 1978 verlaat het om in die buiteland te stu-deer. Hy het my meegedeel dat nadat hy die land verlaat het hy in Swaziland deur die African

National Congress gewerf is en vandaar via

Dar-es-Salaam/...

K100.0265

- 2816 -

BÜCHNER

Dar-es-Salaam na Bulgarye gestuur is vir verdere op-leiding. Hy (30) het my verder meegedeel dat na 'n periode van ongeveer twee jaar die ANC en Bulgarye hom begin verdink het dat hy 'n

Suid-Afrikaanse agent is en hom wou terugstuur na Dar-es-Salaam vir dissiplinêre stappe. As gevolg hiervan het hy besluit om aan te klop by die Suid-Afrikaanse owerhede vir hulp.

5. Onderweg na Dar-es-Salaam het hy op Athene kontak gemaak met die Suid-Afrikaanse owerhede en is hy vandaar na Suid-Afrika gevleig waar ek hom dan uit-eindelik ontmoet het.

6. Dlamini het aan my verduidelik dat hy nooit enige militêre opleiding ondergaan het nie. My eie navrae en (10) ondersoek het hierdie stelling bevestig. In die praktyk het dit beteken dat ek hom nie verder kon aanwend vir ide opsporing en identifisering van terroriste nie, aangesien hy klaarblyklik geen kontak gehad het met enige militêre personeel nie of self in enige ANC-kamp was nie.

7. Dlamini het my meegedeel dat hy graag wou kontak maak met sy moeder êrens in die Natalse platteland en ons het hom laat gaan. Ons het normaalweg vir persone soos hierdie 'n bedrag geld gegee wanneer hulle laat gaan is, maar (20) ek kan nie spesifiek onthou of ons vir hom geld gegee het of wat die bedrag was nie, maar dit sou normaalweg in die omgewing van R200 gewees het.

8. Op of ongeveer 19 Mei 1981 het Dlamini se bagasie te voorskyn gekom op Jan Smuts Lughawe en ek het gereël

dat/...

K100.0314

- 2817 -

BÜCHNER

dat dit afgehaal word en dit aan hom oorhandig. Op daardie stadium kon hy my nie van enige verdere in-ligting voorsien nie (30) en is hy toe weg. Ek het 'n reëling met hom getref dat hy my sou kontak en van tyd tot tyd met my in

verbinding sou tree indien hy enige inligting vir my  
het of indien hy enige noodsaak daarin vind om my te  
kontak. Ek het egter nie weer van hom gehoor nie.

9. Gedurende 1982 is daar inligting ontvang van 'n beriggewer dat  
Dlamini hom in Swaziland bevind en 'n vlugtelingstoelaag  
ontvang van die Swaziland Raad van Kerke. Ek heg  
hierby aan as aanhangsel 'JB.3' 'n nota wat daardie tyd  
tot dien effekte in Dlamini se lêer geplaas is."

Ek dink dit spreek van self ons kan maar voortgaan. --

Paragraaf 10:

"10. Gedurende September 1987 is daar 'n berig ontvang dat Dlamini  
hom in Luanda bevind en dat hy na Swede gestuur gaan  
word vir opleiding as 'n laerskool onderwyser.  
Ingevolge die berig sou hy onmiddellik Luanda verlaat  
het vir Swede. (10)

Vanweë die uiters sensitiewe aard van die betrokke berig waaruit  
hierdie inligting lbyk heg ek dit nie hierby aan as 'n  
aanhangsel nie. Ek wil egter ter aanvulling van my  
verklaring, die volgende vermeld. Tydens die  
ondervraging van Dlamini het hy my mee-gedeel dat hy  
verlief was op 'n blanke meisie in Swede en dat hy later  
wou pogings aanwend om weer met haar kontak te maak. (20)

Hy het ook aan my meege-deel dat hy hom graag as 'n  
onderwyser wil bekwaam

wat/...

K100.0360

- 2818 -

BÜCHNER

wat ingepas het met sy akademiese tipe van opleiding wat hy in  
Bulgarye ontvang het. Dit het ook inge-pas by sy  
geaardheid soos ek hom leer ken het. Van-weë hierdie  
agtergrondskennis was ek tot nou toe onder die indruk  
dat Dlamini hom in Swede bevind. (30)

11. Ek is geadviseer dat 'n persoon met die naam Peter Dlamini in Londen voor die Kommissie verskyn het, maar aangesien ek geen foto of behoorlike beskrywing van hom het nie kan ek nie kommentaar lewer of dit dieselfde persoon is wat ek leer ken het in 1981 nie.

12. Ek is bewus van Dirk Coetzee se bewerings dat Peter Dlamini na bewering doodgemaak is. Dit maak egter vir my geen sin nie. Dlamini is 'n saggeaarde persoon, hy het geen militêre opleiding gehad nie en kon geen bedreiging vir die Suid-Afrikaanse owerheid of publiek ingehou het nie. Gedurende die jare wat ek gewerk het met voormalige ANC-lede het dit van tyd tot tyd gebeur dat ek gewerk het met persone wat geen inligting of verdere hulp aan die Suid-Afrikaanse Polisie kon verskaf nie. Sonder uit-sondering is sodanige persone dan toegelaat om hulle eie lewe verder te voer en soos ek hierbo vermeld het is hulle gewoonlik van 'n kontant bedrag voorsien om hulle te help om hulleself in die buite-wêreld te vestig."

MR PRETORIUS: Mr Chairman we are in the position that in this case as well we are awaiting certain documents from abroad regarding the Dlamini person that appeared in Londen, but what I intend to do, with your permission, to ask this witness as many/...

K100.0413

- 2819 -

BÜCHNER

many questions as possible, that may be possible, to avoid putting any new documents to him and handing those directly in to the Commission when they become available.

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. PRETORIUS: Die eerste feit wat uit u beëdigde verklaring blyk is dat hierdie Peter Dlamini waarvan u hierin praat het in Natal familie gehad? -- Dit is

korrek.

Was hy van Natal afkomstig? -- Volgens die rekords ja en volgens sy taaluitspraak was hy van Natal.

En volgens u ondervraging? -- Dit is korrek.

Nou u sê op 19 Mei is sy bagasie aan hom oorhandig, kort daarna.

Het u die bagasie aan hom oorhandig? -- Ek het dit persoonlik gedoen.

En dus was u laaste kontak met hom so om en by 19 Mei 1981? -- Ja, ek glo nie daar is 'n groot tydsverskil nie. Dit kon kort daarna gewees het wat hy weggeraak het.

(10)

Maar dit was u laaste kontak met hom.

En sedertdien het u niks van hom gehoor nie, behalwe wat u reeds sê in u beëdigde verklaring? -- Dit is korrek.

Het u kennis gedra van wat hy onmiddellik na Mei gedoen het? -- Nee, geen kennis nie.

Of waar hy gewoon het? -- Nee.

Of hy werk gaan soek het? -- Ek het geen kennis. Soos ek gesê het, ek het geen kennis na 19 Mei of in daardie tydperk nie.

Miskien het hy by Vlakplaas werk gaan soek? -- Dan sou ek hom baie beslis daar gesien het.

(20)

Het u gereeld daar Vlakplaas besoek? -- Destyds uit die aard van my werk het ek gereeld daar besoek afgelê.

Die getuienis is dat hy het daar gewerk op 'n soort van informele/...

K100.0474

- 2820 -

BÜCHNER

informele basis as 'n kok ensovoorts.

VOORSITTER: Die enigste kok waarvan ek weet was Tshikalange gewees.

(30)

MR PRETORIUS: Any way, I think the evidence was that he did odd jobs, but I will not take that further. U weet dat Dirk Coetzee



getuienis afgelê het dat hy wel daar op Vlakplaas was en hy daar gewerk het? -- Dit is korrek. Toe ek Dirk Coetzee geken het, het hy eintlik in hoofkantoor gewerk en nie op Vlakplaas nie.

Maar nee ....?

VOORSITTER: Nee-nee.

MNR. PRETORIUS: Dirk Coetzee se getuienis is dat Peter Dlamini daar by Vlakplaas gewerk het? -- Ek weet nie daarvan nie.

Nou u het gesê dat, in paragraaf 9, dat gedurende 1982 is daar inligting ontvang van 'n beriggewer dat Dlamini hom in Swaziland bevind het en u maak staat op 'n aanhangsel, wat aanhangsel "JB.3" is, u sien dit?-- Ek het hom hierso, ja. (10)

Nou hoe werk dit? Ek neem aan dat daar is 'n lêer vir Swaziland in hoofkantoor en dat alle inligting met betrekking tot daardie lêer net in 'n toegepaste plek geplaas is of hoe werk dit? -- Ek is nou nie meer 'n lid van die veiligheidstak nie, ek weet nie hoe ver ek toegelaat sal word nou om die werkinge van veiligheidshoofkantoor ... (tussenbei)

VOORSITTER: Ja, maar al wat, nadat ek die lêers gesien het, lyk dit vir my asof daar sê byvoorbeeld vir Peter Dlamini 'n aparte lêer is en as daar inligting oor hom ingewin word, dan word dit, word 'n afskrif van die inligting in daardie lêer geplaas. -- Dit is korrek. (20)

MNR. PRETORIUS: Soos byvoorbeeld iemand in Swaziland het inligting/...

K100.0542

- 2821 -

BÜCHNER

inligting oor 'n persoon met die naam Peter Dlamini en hy stuur daardie inligting in na hoofkantoor en by hoofkantoor is daardie inligting in verskillende plekke geplaas, insluitend in die lêer van Peter Dlamini? -- Dit is korrek. (30)

Kan u seker wees dat dié, sê nou maar daar is drie of vier Peter Dlamini's dat dit dieselfde Peter Dlamini is waarmee u kontak

gehad het? -- Nee, ons is nooit seker tot ons daadwerklike bewyse het dat dit dieselfde persoon is nie.

So dit kon 'n ander Peter Dlamini gewees het? -- Ja, op heirdie stadium as ek die berig so gelees het, is dit 'n af-leiding wat ons gemaak het dat dit hierdie een is, maar dit is nie noodwendig dat dit wel hy was nie.

Nou u sien wat vir my vreemd opval is die feit dat hier is 'n man wat verdink is dat hy 'n Suid-Afrikaanse agent is en hy ontsnap van die ANC hy is op pad Lusaka toe, hy ontsnap en hy gee homself oor aan die Suid-Afrikaanse owerhede, is dit nie (10) onwaarskynlik dat hy uit eie wil sou teruggegaan het na die ANC toe nie? -- Dit is miskien onwaarskynlik, maar ek het verskeie sulke voorvalle gehad of sulke gevalle gehad van persone wat gesê het dat hulle vlug van die ANC, na ons toe gekom het en daarna weer terug is na die ANC.

Kan u enige sulke voorval gee? -- Wel, ek dink twee persone wat baie bekend is aan hierdie Kommissie soos ek in die koerante verneem het, is die Mnisi-broers. Hulle het nou wel nie gevlug van die ANC nie, maar hulle was by ons gewees en het toe weer na die ANC teruggekeer.

(20) Maar is hulle ooit verdink deur die ANC dat hulle agente is, dit is die punt wat ek maak? -- Uit die inligting wat ek daarna ingewin het is hulle baie beslis deur die ANC verdink.

Ons kan dit nagaan. Nou in paragraaf 10 maak u melding van/...

K100.0605

- 2822 -

BÜCHNER

van uiters sensitiewe inligting wat deur u verkry is in verband met, via Dlamini, u maak melding van Dlamini hier. Om my kruisverhoor kort te sny, gee u toe dat dit miskien 'n ander Dlamini (30) kon gewees het as dié wat u ondervra het en u leer ken het? -- Ja. Soos ek gesê het dit is afleidings wat ek gemaak het rondom

die beskrywing van die persoon of die feit dat die persoon na Swede toe gaan, dat hy opleiding as 'n onderwyser sou ondergaan. Dit is 'n afleiding wat ek gemaak het, ek het geen bewyse daarvoor nie.

Ja en hierdie uiters sensitiewe inligting is dit die in-ligting wat voor die Kommissie in Londen geplaas is?

VOORSITTER: Ons is gesê in Londen dit kom van Militêre Intel-ligensie.

MNR. PRETORIUS: Dit was 'n druktelegram? -- Dit was 'n druk-telegram, ja.

Ek dink die druktelegram is klaar voor ons. Ek weet nie of iemand daarvoor wil ... (tussenbei) (10)

VOORSITTER: Ek dink hulle het dit alreeds vir ons gegee. -- Ek sê nou dit is ja, maar as ek dit mag sien dan sal ek sê of dit die .... (tussenbei)

MNR. PRETORIUS: Ek sal vir u die bladsy van die rekord gee, bladsy 592. -- Wel die Mazimbo to Quintin Ramagodi from Henry Makgodi, dit maak sin. Ek glo dit is dieselfde berig.

Nou as ons vir hierdie Kommissie bewys kan gee dat die Peter Dlamini wat daarin vermeld is eintlik 'n ander persoon wat eintlik (20) nog sy vliegtuigkaartjie gehad het op daardie stadium, as ons daardie vliegtuigkaartjie voor die Kommissie kan plaas, sou u aanvaar dat dit eintlik 'n ander Dlamini is? -- Dan sal ek moet aanvaar.

Apparently I was not in Londen at the time Mr Chairman,  
but/...

K100.0702 - 2823 - BÜCHNER  
but apparently the ticket, I am instructed, has been handed in.

CHAIRMAN: Oh yes, I have a ticket.

MNR. PRETORIUS: En sover ons kan vasstel, laastens is dit die Peter Dlamini wat voor die Kommissie in Londen voorgekom het, het (30)

hy in Soweto gewoon en daar groot geword? -- Ja, ek is nie bewus daarvan nie.

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. KEMP: Daar is slegs 'n enkele vraag:

In u ervaring was daar ander geleenthede en gevalle waar persone wat u ondervra het, wat gevange geneem is as sodanige terroriste of insurgente na ondervraging laat gaan is en dat u nooit weer terugvoer van hulle ontvang het nie? -- Ja, daar is legio gevalle.

Ek sê nou maar by benadering, maar ek sou sê tussen 30 en 50 gevalle om 'n baie rowwe skatting te gee.

Sal u my net 'n oomblik vergun. Ek wil graag aan u 'n foto toon wat so pas deur ons ontvang is. Kan u daardie persoon identifiseer? -- Ja, ek kan hom identifiseer? (10)

Wie is dit? -- Dit is Peter Nkosinathi Dlamini. Die persoon wat ek na verwys in my verklaring.

Ek sal verlov vra om dit op te handig as bewysstuk.

VOORSITTER: Wys dit net vir die advokaat. Dit sal B154 wees.

GEEN VERDERE VRAE

NICOLAAS JACOBUS JANSE VAN RENSBURG, v.o.e.

ONDERVRAGING DEUR MNR. McNALLY: Ons het voor ons u verklaring,

BEWYSSTUK B155 wat ek nou voor die Kommissaris plaas. Hy het 'n taamlike lywige aanhangsel, maar ons het dit reeds met 'n vorige getuie bespreek en ek gaan dit nie weer met u bespreek nie. So ek wil net hê asseblief dat u die (20)

verklaring/...

K100.0836

- 2824 -

VAN RENSBURG

verklaring self wat u gemaak het sal voorlees aan die Kommissaris.

VOORSITTER: Het ek die verklaring genommer as 155. --

"Ek die ondergetekende Nicolaas Jacobus Janse van Rensburg

verklaar hiermee onder eed soos volg:

1. Ek is 'n brigadier in die Suid-Afrikaanse Polisie en verbonde aan die veiligheidstak en gestasioneer te (30)

Veiligheidshoofkantoor, Pretoria, waar ek in bevel is van Groepe C en E.

2. Vanaf Januarie 1974 tot 30 November 1980 was ek verbonde aan die veiligheidstak te Ermelo. Ek het daar begin as 'n kaptein en gedurende 1977 is ek bevorder tot majoor.

Daarna was ek aan die veiligheidstak te Port Elizabeth verbonde vanaf 1 Desember

1980 tot 31 Desember 1987. Gedurende 1981 is ek bevorder tot die rang van luitenant-kolonel en gedurende 1985 tot 'n vol kolonel. Vanaf 1 Januarie 1988 tot 31 Maart 1989 (10) was ek verbonde aan die veiligheidstak te Paarl, waarna ek na die Veiligheidshoofkantoor te Pretoria verplaas is op 1 April 1989, waar ek steeds is. Op 1 Julie 1989 is ek bevorder tot die rang van brigadier.

3. Ek word geadviseer dat oud-kaptein Dirk Coetzee verskeie beweringe ten aansien van my kwytgeraak het en in wat volg sal ek met sodanige beweringe handel.

4. Dit is korrek dat ek en brigadier Van der Hoven aan die einde van 1976 'n onderhoud met Dirk Coetzee gevoer het te Volksrust, waar hy destyds gestasio-neer was, om hom (20) te werf om bevel oor te neem van die Oshoek-grenspos.

Dit is ook korrek dat alle

grensposite/...

K100.0906

- 2825 -

VAN RENSBURG

grensposite onder die veiligheidstak ressorteer. Coetzee was op Oshoek tot aan die einde van 1979.

Geduerne vermelde tydperk het ek verskeie kere kontak met Coetzee gehad. Ek is bewus van Coetzee se beweringe dat gedurende die voormelde tydperk

ek betrokke sou gewees het by verskeie bomontploff-fings en wandade (30) in Swaziland, welke beweringe van alle waarheid ontbloom

is. Ek word egter geadviseer dat sodanige aangeleenthede nie deur hierdie agbare Kommissie ondersoek word nie en derhalwe handel ek nie verder daarmee nie.

5. DIEFSTAL VAN 'N AUDI TE UITENHAGE.

Ek weet hoegenaamd niks van die diefstal van die vermelde voertuig nie. Ek ontken ook die beweringe van Coetzee dat ek by sodanige diefstal betrokke sou gewees het.

6. GEKOPPELDE TELEFONE VAN VAKBONDE.

Die beweringe van Coetzee in hierdie verband is van alle waarheid (10)  
ontbloot.

7. GONISIZWE KONDILE.

Ek was destyds bewus gewees van die aanhouding van Kondile, maar ek was in geen opsig by sodanige aan-houding betrokke nie. Ek was ook nie betrokke by die ondervraging en vrylating van Kondile nie. Dit sal gemerk word dat my naam verskyn op die druk-telegram te bladsy 10 van aanhangsel 'DP.1' tot die beëdigde verklaring van luitenant-kolonel Du Plessis. Die enigste rede waarom my naam daarop verskyn is dat daar destyds 'n instruksie (20)  
was dat alle druktelegamme deur 'n senior offisier gemagtig

moes/...

K100.0971

- 2826 -

VAN RENSBURG

moes word. Ek het die betrokke druktelegamme gemagtig.

Die beweringe van Coetzee dat ek betrokke sou gewees het by die beweerde moord op en verbranding van Kondile te Komatipoort is loutere onsin.

Die verdere bewering van Coetzee dat ek verantwoor-delik sou gewees (30)  
het vir die verbranding van lyke in die Oos-Kaap is eweneens van alle waarheid ontbloot.

My aandag is daarop gevestig dat Coetzee die diefstal vir die Audi koppel aan 'n beweerde besoek aan Kondile in die enkelkwartiere te Jeffreysbaai deur myself en luitenant-kolonel Du Plessis en dat Coetzee ons sou vergesel het. Ek ontken hierdie stelling. Na my beste wete en kennis het ek nooit enige kontak met Kondile gehad nie.

8.DIE DIEFSTAL VAN 'N KOMBI TE JOHANNESBURG.

Ek dra hoegenaamd geen kennis van die diefstal van hierdie voertuig nie. Coetzee se hele verhaal met berekking tot my (10) betrokkenheid is van alle waarheid ontbloom.

Coetzee se bewering dat hy te Lady Grey R7 000 aan my sou oorbetaal het, synde die opbrengs van die verkoping van die Kombi, is eweneens van alle waarheid ontbloom.

Ek is ook onbewus van enige pogings aan die kant van die eienaars van die betrokke voertuig om die ver-sekeraar te bedrieg.

9.Ek word geadviseer dat volgens Coetzee ek alle in-struksies in die Oos-Kaap sou gegee het vir onwet-tige optredes. Hierdie bewering is totaal onwaar.

(20)  
Trouens/...

K100.1026

- 2827 -

VAN RENSBURG

Trouens, ek is nie bewus van enige onwettige optredes in die Oos-Kaap nie."

Is dit deur die polisie? -- Ja.

Goed. --

"10.SIPHIWO MAXWELL MTIMKULU.

Ek kan nie onthou of ek destyds bewus was van die feit dat Mtimkulu in aanhouding was nie. Ek vermoed egter dat (30) ek dit sou geweet het. Ek het absoluut niks te doen gehad met sy aanhouding, ondervraging of vrylating nie.

Na my beste kennis en wete het ek ook nooit enige kontak met Mtimkulu gehad nie.

Die geskiedenis van die Mtimkulu-geval word uiteen-gesit in die verklaring van generaal Coetzee, die betrokke gedeelte van welke verklaring ek hierby aanheg as aanhangsel 'VR.1'. Ek dra geen ander kennis van sodanige voorval nie."

Kan ons net 'n oomblikkie daar stilstaan? Die verklaring van generaal Coetzee is nie voor die Kommissie nie, maar dit lyk vir my dat aanhangsel "VR.1" eintlik 'n memorandum is wat nie deur generaal Coetzee opgestel is nie, maar wel deur luitenant-kolonel Erasmus. -- Korrek. (10)

Is dit reg? -- Ja, dit is korrek.

So dit is die dokument wat u daar aanheg? -- Dit is korrek.

Gaan voort. --

"Die bewerings van Coetzee dat ek betrokke sou gewees het by die beweerde vergiftiging, die ont-voering, die doodslag en die verbranding van Mtim-kulu is van alle waarheid ontbloot.

11.Ek word ook geadviseer dat Coetzee beweer dat ek aan hom/... (20)

K100.1091 - 2828 - VAN RENSBURG  
hom verskeie stories sou vertel het ten aansien van Kondile en Mtimkulu. Hierdie beweringe is van alle waarheid ontbloot."

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. KUNY: Daar is bewerings gemaak deur Dirk Coetzee van u betrokkenheid in sekere voorvalle, u weet van daardie bewerings, u het hulle gelees en van hulle gehoor en u ontken hulle bloot? -- Korrek.

Dit is hoe u met daardie bewerings handel. Ek gaan nie daardie bewerings weer aan u stel nie. Ek wil net u sekere ander (30)



vrae vra. U sê in hierdie verklaring dat u niks te doen gehad het met Siphiwo Maxwell Mtimkulu nie. Is dit wat u kan onthou?

-- Heeltemal korrek.

U het hom nie ondervra nie, u het niks te doen gehad met sy arrestasie of vrylating of enigiets met hom te doen gehad nie?

-- Sover ek kan onthou, glad nie.

Ja, maar u het dit goedgekeur om al hierdie dokument as aanhangsels aan u verklaring aan te heg. Hoekom vorm hulle deel van u verklaring? -- Wel, as gevolg van die bewerings wat teen my gemaak word. Dit is maar net om, dit is maar net aangeheg om te verduidelik wat die polisie se verduideliking omtrent die geval is. Ek kan self nie daarvoor getuig nie, dit is maar net vir maklike verduideliking. (10)

Maar daar is niks in hierdie dokumente wat binne u ...

(tussenbei)

VOORSITTER: Kennis is nie.

MNR. KUNY: Kennis is nie? -- Nee, nee.

Dit is alles hoorsê sover u betref? -- Ja. Daar mag, ek kan nou nie sê dat totaal ek niks geweet het wat in die dokumente staan nie. Daar mag goed wees wat in die koerant gewees het, daar mag goed wees wat ek by kollegas gehoor het. (20)

Ja/...

K100.1171

- 2829 -

VANA RENSBURG

Ja, maar dit sou wees wat u gehoor het, nie van wat u persoonlik geweet het? -- Goed, heeltemal korrek.

Is u dieselfde persoon wat die Kommissaris van Ede was in 'n hele aantal beëdigde verklarings wat voor die Kommissie geplaas is? Ek sal verwys na die verklaring van Joe Mamasela op 18 April van hierdie jaar, Brian Ngqulunga. U is die Nicolaas Jacobus Janse van Rensburg? -- Heeltemal korrek. (30)

Hoekom het u, hoekom het hulle hierdie verklarings voor u

gesweer, enige rede? -- Nee, daar is sover ek weet, geen besondere rede nie. As ek korrek onthou het die prokureur wat die verklarings opgestel het, gevra dat ek moet laat hulle die verklarings teken en dit was kort voordat die Kommissie na Londen verskuif het en ek het dit gedoen en ek het dit beëdig. As dit 'n fout is dan was ek nie bewus daarvan dat dit nie korrek is nie.

Was u ooit by Komatipoort gewees? -- Ja.

Ken u kaptein Flemington? -- Ek ken hom, ja.

Toe hy daar was? -- Ek ken hom.

In watter hoedanigheid, hoe het u hom leer ken? -- Ek kan (10)  
nie sê of ek hom vir die eerste keer ontmoet het op Komatipoort, wel eintlik Lebombo is waar sy kantoor is by die grenspos en of ek hom vir die eerste keer op Middelburg ontmoet het nie, maar hoe dit ookal sy ek weet, ek kan onthou dat ek wel eenmaal daar was saam met oud-brigadier Van der Hoven.

Ja, so u ken ook brigadier Van der Hoven? -- Ek ken hom, ja.

Van waar af? -- Ek het hom ook ontmoet toe ek op Ermelo was, het hy vanaf hoofkantoor gekom verplaas na Middelburg toe. Ek kan my nie indink dat ek hom voor dit geken het nie.

Ek/...  
(20)

K100.1259

- 2830 -

VAN RENSBURG

Ek mag miskien met hom, brigadier net oor die telefoon gepraat het toe hy hier in Pretoria was, maar ek kan nie, ek het hom werklik eers ontmoet toe hy op Middelburg gekom het.

Brigadier Jan du Preez? -- Ja, ek ken brigadier Jan du Preez.

Waarvandaan? Het u ooit met hom gewerk? -- Nee, ons het nooit saamgewerk nie. Ek kan hom ken van toe ek nog in Durban gestasioneer was, dit was voor ek in Ermelo was. Ek ken hom lank, ek weet nie van wanneer af presies nie.

En Koos Vermeulen? -- Koos Vermeulen kan ek nie sê ek het (30)  
hom geken voor redelik onlangs, 'n paar maande gelede nie. Indien

wel, dit is moontlik. Ek kan dit nie onthou dat ek hom vantevore geken het nie.

In 1981? -- Ek kan dit nie, ek kan hom werklik nie onthou nie. Ek kan nie sy gesig onthou nie, ek kan nie die naam onthou nie. Dit is moontlik dat ek hom wel 'n slag kon ontmoet het.

Paul van Dyk? -- Ja, Paul van Dyk ken ek sedert, ek is nie presies seker nie of dit, dit was in die sewentigerjare. Dit kan 1972 wees, dit kan 1975, 1976, 1977 daar rond, ek is nie seker van wanneer nie.

Het u ooit met hom gewerk? -- Ja, ek het met hom gewerk.

Waar? -- Hy was op Oshoek. Trouens ek het hom gewerf. Hy was op Nersten grenspos gewees en ek het hom gewerf as 'n veiligheidsman vir my tak op Ermelo op Oshoek. (10)

So u ken hom goed, baie goed? -- Ja, ek ken hom redelik goed.

Ek het nie elke dag met hom kontak gehad nie, maar ek ken hom. Ek sal sê ek ken hom redelik goed.

En dieselfde met Dirk Coetzee, u ken hom redelik goed? -- Ja, ek het hom redelik goed geken.

U/...

K100.1339

- 2831 -

(20)  
VAN RENSBURG

U het hom redelik goed geken, tot wanneer? -- Ek sal sê ek het hom goed geken tot aan die einde van 1979. Daarna het ons paaie uitmekaar uit gegaan.

Maar op geleenthede het julle paaie gekruis?-- Ja.

In watter verband? In verband met werk? -- Ja, meesal in verband met werk wat ek nou kan onthou.

Kan u onthou dat hy in 1981 vir 'n paar maande in die Oos-Kaap was? -- Ja, hy was in die Oos-Kaap, vir hoe lank weet ek nie.

Ja en u het die name Almond Nofemela en Joe Mamasela ook gehoor in verband met hierdie Kommissie, ek neem aan? -- Ja. (30)

Het u hulle ooit ontmoet? -- Ek is nie bewus daarvan nie.

Ek glo nie ek het Mamasela ooit geken nie tot nou onlangs nie.  
Nofemela ek weet nie. Ek kan eerlik nie sê of ek hom ...  
(tussenbei)

U kan nie onthou nie? -- Ek kan nie onthou nie.

KRUISONDERVRAGING DEUR MNR. PRETORIUS: U dra kennis van die aantygings wat Dirk Coetzee gemaak het in verband met motor-voertuie en sulke soort voorvalle in die Oos-Kaap? -- Ja, ek dra kennis van twee voorvalle.

U het seker Dirk Coetzee goed leer ken? -- Ja, soos ek sê tussen omtrent 1977 en 1979 het ek hom goed leer ken.

En was u taamlik goeie vriende met hom? -- Ja, ek weet nie wat u by vriende bedoel nie. (10)

Het u saam gepraat oor u werk en sulke soort dinge? -- Ja.

Saam gekuier? -- Ja, ons het nou nie, as u bedoel by kuier, ons het by geleentheid of wat gaan eet in Swaziland, 'n paar drankies gevat.

En toe u uself in Port Elizabeth bevind het, het u  
vriendskap/...

K100.1437 - 2832 - VAN RENSBURG  
(20)  
vriendskap nog geduur? -- Wel, ons was nie kwaai-vriende nie, maar ons het nie met mekaar dikwels in aanraking gekom nie.

Nou in 1981 is die getuienis dat hy met die Vlakplaas eenheid afgekom het na die Oos-Kaap toe? -- Sal u net herhaal asseblief?

Die getuienis is dat Dirk Coetzee saam met sy Vlakplaas eenheid afgekom het vanaf Pretoria na die Oos-Kaap toe om daar werk te verrig. -- Ek verstaan so dat hy so getuig het.

Het u kontak met hom gehad gedurende daardie tydperk? -- Wel ek sal sê wat ek kan in herinnering roep het hy twee keer Port Elizabeth toe gekom wat ek van kan onthou. Die eerste keer dink ek was 'n bietjie in die eerste helfte van 1981. Die tweede geleentheid was in die tweede helfte, as ek moet raai sal ek sê (30)

Augustus, September, Oktober miskien, daardie tyd van die jaar.

Dit is twee geleenthede wat ek min of meer kan onthou wat hy Port Elizabeth toe gekom het. Ek was bewus en ek het verneem dat hy òf die groep van Vlakplaas vir lang tye op die grens in die Oos-Kaap wat buite ons gebied was.

VOORSITTER: As hulle nou op Lady Grey gestasioneer was, was dit binne u gebied gewees? -- Nee. Dit was afdeling Grens. Ons is afdeling Oostelike Provinsie gewees.

MNR. PRETORIUS: Nogtans u sê dat gedurende 1981 het u kontak gehad in die Oos-Kaap met Dirk Coetzee? -- Dit is korrek.

(10)

En het, sou u gedurende daardie periode u werk met hom bespreek? -- Ek kan nie spesifiek onthou of ek enige werk met hom bespreek het nie. Wat ek wel kan onthou is dat tydens die eerste geleentheid moet ek eerlik wees, ek weet nie hoekom hy daar was nie, hy was in beide geleenthede sover ek kan onthou, was hy twee, miskien drie dae rondom Port Elizabeth gewees en hy is weer weg.

Die tweede geleentheid ... (tussenbei)

Laat/...

K100.1534

- 2833 -

VAN RENSBURG

(20)

Laat ons net met die eerste geleentheid handel as u wil, volgens wat u geweet het, daardie eerste besoek na Port Elizabeth toe het dit enigstste doen gehad met sy werk synde die opsporing van insurgente en die tweede geleentheid, jammer? -- Die tweede geleentheid was nadat ons hom besoek het by Lady Grey en die besoek het gehandel, die bevelvoerder daardie tyd, wat nou generaal Erasmus is, het aan my gesê dat daar is so 'n eenheid nou wat in groepe opdeel op Vlakplaas en dat hulle is nou daar op die grens en dat hy wil graag gaan kyk waartoe is hulle in staat, wat is hulle vermoë, wat beskik hulle oor, wat kan hulle doen en hy het my gevra om saam te ry. Ons het saamgery. Ons het daar oornag, verskeie vrae was aan hom gevra deur generaal Erasmus onder andere,

(30)

oor hulle vermoë en dies meer, oor watter mannekrag hulle beskik en daar was toe inderwaarheid bepaal dat uit 'n gebrek in die Oos-Kaap die gerehabiliteerde terroriste wat hy gehad het, ek kan nie onthou of daar nie was wat nie kon Khoza praat nie en of daar wat te min was wat kon Khoza praat, met ander woorde hulle kon nie inpas by die kultuur rondom Port Elizabeth nie en dat dit so gestel was, maar hy het toe gesê hy sal, terwyl hy daar is, per geleentheid Port Elizabeth toe kom om te kyk, om homself te vergewis van die situasie en dit is soos ek kan onthou, sy tweede besoek en daardie besoek het getoon dat die swartes wat hy gehad het by hom het uitgestaan soos 'n seer duim as gevolg van taal en (10) kultuurgebrek en daar was basies besluit dat as hulle nie genoeg Khozas van daardie deel gehad het gerehabiliteerdes nie, dit nie prakties kon werk nie.

Afgesien van daardie twee geleenthede sou u op ander geleenthede gedurende 1981 met hom kontak gehad het in die Oos-Kaap? -- Nie wat ek van kan onthou nie.

Het/...

K100.1637

- 2834 -

VAN RENSBURG

(20)

Het u byvoorbeeld vir hom inligting gegee in verband met persone in die Oos-Kaap? -- Nie ek nie, nie wat ek van kan onthou nie.

Soos ek u getuienis verstaan sou u nie u werk in die Oos-Kaap met hom bespreek het nie? -- Nee, ek sou nie sê ek sou dit nie met hom bespreek het nie. Ek kan nie dit onthou nie.

Wat was u werk in 1981? -- In 1981 was ek in bevel van die seksie wat arbeidsaangeleenthede hanteer het asook die Kleurlingaangeleenthede en die Indiëraangeleenthede.

Nou wat arbeidsaangeleenthede betref, ons weet dat die Oos-Kaap seker ook in daardie tyd 'n redelike kwaai plek was. (30)

Daar was militante vakunies daar? -- Ja, daar was. Daar was

baie stakings.

En veral in die motorbedryf? -- Ja, korrek.

Was daar baie sterk vakunies? -- Korrek.

Gereeld industriële aksie stakings ensovoorts en was dit u taak om hierdie vakunies hulle leiers dop te hou? -- Wel, ek sal nie sê my persoonlike taak nie. Ek het lede gehad wat die take verrig het meesal. Ek het in 'n beherende posisie gewees of in 'n adviserende posisie meesal.

Maar eintlik sulke werk was onder u beheer uitgevoer, soos ek u getuienis verstaan, u was in beheer van die vakunies? -- Ja  
(10)  
sover ek kon beheer uitoefen.

Nou hierdie aangeleenthede waaroor Dirk Coetzee getuienis afgelewer het, u dra kennis -

1. Dit is die diefstal van 'n Audi wat aan 'n vakunielid behoort het.

U dra kennis daarvan? -- Ek dra kennis van die bewering.

Nou wat is u getuienis eintlik, sê u dit kon gebeur het, Dirk Coetzee kon dit gedoen het, maar ek dra geen kennis daarvan/...

(20)

K100.1738 - 2835 - VAN RENSBURG

daarvan en ek was nie daarby betrokke nie of sê u Dirk Coetzee het dit nie gedoen nie en dit het nie gebeur nie, wat sê u? -- U eerste stelling dat ek weet nie of hy dit gedoen het of nie gedoen het nie, want ek was nie betrokke daarby nie.

Nou ontstaan die volgende vrae dan, laat ek dit net regkry.

U sê dit is, volgens u kan u geen kommentaar lewer oor die feit of oor die getuienis wat Coetzee afgelê het in verband met die gebeurtenis, in verband met sy, Coetzee, se betrokkenheid daarby? -- Nee, ek kan nie, ek was nie daar nie.

(30)

Maar al wat u kan sê is u was nie betrokke daarby nie? -- Ek was nie betrokke daarby nie.

Kan u enige kommentaar lewer of lede wat onder u gewerk het daarby betrokke was nie? -- Ek kan geen kommentaar lewer nie.

So gee u toe dat van u lede in die veiligheidstak te Port Elizabeth daarby betrokke kon gewees het en u het nie daarvan kennis gedra nie? -- Ek dra geen kennis daarvan dat enige van my lede daarby betrokke was nie.

Maar gee u toe dat dit kon gebeur het? -- Heel onwaar-skyklik.

Net as 'n moontlikheid? -- Dit is 'n moontlikheid.

Nou wat dan vreemd is vir ons is waar sou Dirk Coetzee inligting gekry het van vakunieledede in die Oos-Kaap? -- Ek sal  
(10)  
nie weet nie.

Is dit nie waarskynlik dat hy sou dit gekry het van mense wat daarmee gewerk het, synde u tak? -- Ek weet nie waar hy sy inligting gekry het nie.

Maar my vraag is, is dit nie waarskynlik dat die inligting sou van u mense of van u self afgekom het? -- Nee, ek stem nie met u saam nie. Ek weet glad nie waar hy sy

inligting/...

K100.1820

- 2836 -

VAN RENSBURG  
(20)

inligting gekry het nie.

Maar waar elders kon hy dit gekry het, kan u ons daarmee help? -- Nee, ek wil nie daarvoor bespiegel nie.

U sien, in verband met die Audi-voorval wat naby Port Elizabeth plaasgevind het, het hy die adres van 'n vakunielid gekry volgens sy getuienis, ook die sleutel van die voertuig gekry, nou kan u ons daarby help? -- Ek kan nie help nie, ek weet nie waar hy sy inligting vandaan gekry het nie.

En in verband met die Kombi wat gesteel is, ek neem aan u getuienis is dieselfde hieromtrent, dit kon gebeur het, Coetzee  
(30)  
kon daarby betrokke gewees het, maar u weet niks daarvan nie.  
Nou dan is dit vir ons vreemd waar kon Dirk Coetzee, wat in Pretoria



gebly het, inligting gekry het dat hierdie Kombi was op pad van Port Elizabeth Harare toe, waar sou hy daardie inligting gekry het as dit nie van u mense af gekom het nie? -- Ek weet nie waar hy sy inligting vandaan kry nie.

VOORSITTER: Kom ek stel dit andersom: Dra u kennis van die vak - het u kennis gedra destyds van die vakbond wie se Kombi ter sprake is? -- Wel, ek het van die vakbond kennis gedra, ja.

Het u kennis gedra van die feit dat daar 'n konferensie in Harare is? -- Dit is moontlik, ek kan dit nie onthou nie.

Dit is heel moontlik.

(10)

Het u geweet dat hulle 'n voertuig, 'n nuwe Kombi het? -- Ek kan dit nie onthou nie.

MNR. PRETORIUS: Net om dit duidelik te maak, die vakunie wat by altwee hierdie insidente betrokke was, was eintlik NAAWU. Die National Automobile and Allied Workers Union, een van die leidende vakunies daar in die Oos-Kaap wat in die motorbedryf

en/...

K100.1930

- 2837 -

VAN RENSBURG

en elders georganiseer was? -- Korrek.

(20)

Ek sou seker wees dat u, as u u werk behoorlik gedoen het en ek neem aan u het, u sou kennis gedra het van hulle be-drywighede? -- Wel ek sou nie sê van al hulle bedrywighede nie, dit is onmoontlik.

Dra u kennis van die persoon Freddy Sauls? -- Ja, ek dra kennis van hom.

Nou hy het eintlik daardie Kombi Johannesburg toe bestuur. -- Ek kan dit nie betwis nie.

Nou hoe sou Dirk Coetzee kennis gedra het dat hierdie Kombi by 'n padblokkade gestop was en deurgesoek was om en by drie en vier ure? -- Ek weet nie.

(30)

In elk geval u weet hy sê dat u in aanraking met hom getree

het en hom gevra het om hulle reis na Harare te stop en op daardie aanvraag van u was die Kombi gesteel, u dra kennis? -- Dit is wat hy beweer, ja.

Nou hoe sou hy daardie kennis gekry het dat hier was 'n Kombi op pad Harare toe en dit was in 'n padblokkade gestop en die polisie kon nie verhoed dat die Kombi aangaan ensovoorts, al daardie inligting? -- Ek het reeds geantwoord, ek weet nie hoe hy aan sy inligting gekom het nie. As ek, ek mag verkeerd wees, as ek Coetzee se getuienis reg onthou het hy gesê die Kombi was, ek dink, by Queenstown voorgekeer.

(10)

Cradock. -- Is u seker.

Wel die padblokkade was op pad Johannesburg toe. Dit kon Queenstown, Cradock of so iewers gewees het, maar dit was nie Port Elizabeth nie. -- Ja, Queenstown was in elk geval ook nie in ons beheer gewees nie.

VOORSITTER: Cradock? -- Cradock wel.

MNR. PRETORIUS: Johannesburg was ook nie en dit is waar die Kombi/...

K100.2017

- 2838 -

VAN RENSBURG

(20)

Kombi gesteel was. -- Ja, ek kan dit nie betwis nie.

Ja-nee, ek verstaan dit, maar die vreemdste ding van alles is dat Coetzee gesê het dat daar was 'n oproep van die veiligheidspolisie af na die maatskappy wat die Kombi ver-assureer het na die diefstal om te verhoed of om te probeer verhoed dat die maatskappy die unie uitbetaal vir die diefstal, u dra kennis van daardie bewering? -- Ek dra kennis.

En ons het 'n verklaring gekry van die assuransiemat-skappy wat sê en ek sal dit vir u lees, dit is B117:

"I do however recall that approximately a week after the theft  
had been reported to us an anonymous caller tele-  
implying that the theft have been contrived and that he was

(30)

in possession of certain information which he would be prepared to divulge to us for which he would then expect some form of reward or (inaudible)."

Coetzee het kennis gedra van 'n oproep, al is sy getuienis 'n bietjie anders as wat dié getuienis is in verband met, waaroor die telefoonoproep gegaan het, maar hoe sou hy geweet het dat iemand die assuransiemaatskappy sou gebel het in verband met hierdie voorval? -- Ek weet nie.

Ekskuus? -- Ek weet nie hoe hy daarvan weet nie.

VOORSITTER: Tensy hy self gebel het.

MNR. PRETORIUS: As hy self gebel het moes hy dan besonder-hede gehad het van die assuransiemaatskappy wat die kar ver-assureer het, die Kombi verassureer het. In elk geval, dit klink vir ons redelik om te vermoed dat al hierdie inligting wat Dirk Coetzee moes gehad het om hierdie dinge te doen moes van iemand gekom het wat met hierdie tipe inligting gewerk het en die persone wat met hierdie inligting besig was, was die Port Elizabeth veiligheidstak. Wat sê u daarvan? -- Ja wel,

die/...

K100.2126

- 2839 -

(20)  
VAN RENSBURG

die Port Elizabeth veiligheidstak het met inligting gewerk. Ek kan nie onthou presies wat die inligting was vandag nie, ek kan nie kommentaar lewer daarop nie.

En daar was 'n ander voorval ook, maar dit het te Barkley-East op Rhodes plaasgevind. U dra geen kennis daarvan nie? -- Ek dra geen kennis daarvan nie.

Dra u kennis van die aantygings? -- Ja, ek dink ek het iets daaromtrent gelees.

Ja, in elk geval soos ek die getuienis verstaan, sê Dirk Coetzee niks van u betrokkenheid daarby nie, maar net veiligheidshalwe beëdigde verklarings ophandig. Mr Chairman it

(30)

is an affidavit from Peter Slingsby with a photograph of the truck setting out the circumstances in which this occurred.

CHAIRMAN: B156.

MR PRETORIUS: If you just bear with me a minute. Nou nog 'n vraag, u ken die Oos-Kaap, u ken die swart woongebiede, hierdie voorvalle het binne beboude gebiede plaasgevind, daar is sekere mense in die gebied, in die omgewing, sou dit nie 'n groot risiko gewees het aan die kant van Dirk Coetzee as hy dit alleen sou gedoen het, hy sou vermoedelik iemand by hom gehad het om hom te help met hierdie tipe voorval? -- Eerstens sal mnr. Pretorius my net sê na watter voorvalle verwys hy nou in besonder na? (10)

Eerstens die voorval by Uitenhage of Port Elizabeth, naby Port Elizabeth waar die vakunielid se blou Audi gesteel is. As 'n mens daar in 'n beboude gebied diefstal van 'n motor sou wou pleeg, sou hy dit nie alleen gedoen het nie, hy sou iemand saam met hom gehad het? -- Ja, ek neem so aan.

HERONDERVRAGING DEUR MNR. McNALLY: Geen vrae.

GEEN VERDERE VRAE

VOORSITTER:/...

K100.2285

- 2840 -

(20)  
VAN RENSBURG

VOORSITTER: Kan ek net daardie BEWYSSTUK B156 tussen my stukke kry asseblief. Dankie, ons sal dan verdaag tot Maandag om 10h00.

DIE KOMMISSIE VERDAAG TOT 18 JUNIE 1990 OM 10H00.

---oOo---

(30)

**Collection Number: AK2300**

**HARMS COMMISSION OF INQUIRY, Death squads 1990**

**PUBLISHER:**

*Publisher:- Harms Commission of Inquiry*

*Location:-*

©1990

**LEGAL NOTICES:**

**Copyright Notice:** All materials on the Historical Papers website are protected by South African copyright law and may not be reproduced, distributed, transmitted, displayed, or otherwise published in any format, without the prior written permission of the copyright owner.

**Disclaimer and Terms of Use:** Provided that you maintain all copyright and other notices contained therein, you may download material (one machine readable copy and one print copy per page) for your personal and/or educational non-commercial use only.

People using these records relating to the archives of Historical Papers, The Library, University of the Witwatersrand, Johannesburg, are reminded that such records sometimes contain material which is uncorroborated, inaccurate, distorted or untrue. While these digital records are true facsimiles of paper documents and the information contained herein is obtained from sources believed to be accurate and reliable, Historical Papers, University of the Witwatersrand has not independently verified their content. Consequently, the University is not responsible for any errors or omissions and excludes any and all liability for any errors in or omissions from the information on the website or any related information on third party websites accessible from this website.

This document is part of a private collection donated to Historical Papers at The University of the Witwatersrand.